

Transect-rapport 2171

**Noordwijkerhout, Zeestraat 50
Gemeente Noordwijk (ZH)**

Een Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. Proefsleuven

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Colofon

Titel	Noordwijkerhout, Zeestraat 50. Gemeente Noordwijk (ZH). Een Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. Proefsleuven.
Rapportnummer	Transect-rapport 2171
Auteur	Mevr. A. Pels-Ouweneel MA / dhr. drs. A.A. Kerkhoven
Versie	Concept, versie 1.1
Datum	30-04-2019
Projectnummer	17020050
Onderzoeksmelding	4548064100
Opdrachtgever	AGEL Adviseurs Postbus 4156 4900 CD Oosterhout
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bevoegde overheid	Gemeente Noordwijkerhout
Contactpersoon bevoegde overheid	M. van der Putten
Deskundige van de bevoegde overheid	Archol, Leiden
Beheer en plaats documentatie	Transect b.v., Nieuwegein
Omslagafbeelding	Foto van het plangebied

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven Senior KNA Archeoloog	30-04-2019	

ISSN: 2211-7067

© Transect b.v., Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van AGEL Adviseurs heeft Transect b.v.¹ in september 2017 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Zeestraat 50 te Noordwijkerhout (gemeente Noordwijkerhout). Hierbij is één werkput aangelegd met een oppervlakte van 160 m². Tijdens het onderzoek zijn 33 sporen in werkput 1 aangetroffen. In het noordelijk deel van de werkput zijn vooral paalkuilen en kuilen gevonden. In een aantal paalkuilen is een gedeelte van een gebouwplattegrond herkend. Aan de hand van vondstmateriaal en informatie uit het vooronderzoek kunnen de paalkuilen niet nader gedateerd worden dan de Nieuwe tijd. In het zuidelijk deel van de werkput is een waterput gevonden, die aan de top bestaat uit een bakstenen ring. Daaronder is een tonput aangetroffen, bestaande uit eikenhouten duigen en hoepels. De vullingen van de tonput bevatte voornamelijk nieuwtijdse vondsten. Alhoewel de waterput / tonput nog intact was, levert het spoor weinig kenniswinst op. Rondom het spoor is het vlak in hoge mate verstoord; de put kan niet aan andere sporen gerelateerd worden en is daarmee geïsoleerd. Gecombineerd met archeologische waarden in de omgeving en historisch onderzoek van Bert Hogervorst (2014, niet gepubliceerd) is duidelijk geworden dat in het plangebied een boerderij heeft gestaan die bekend staat als 'De Hut', waarvan de oorsprong teruggaat tot in de 17^e eeuw. De boerderij werd vermoedelijk tussen 1650 en 1670 gebouwd en brandde vòòr 1732 af. Daarna is de boerderij herbouwd. Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt echter dat de boerderij grondig is gesloopt, waarbij alle muren zijn verwijderd. Wat resteert zijn uitbraaksporen en kuilen met daarin puin en weinig restanten van gebruiksvoorwerpen. De oorspronkelijke boerderijplattegrond kon niet voldoende worden afgeleid, waarmee de archeologische samenhang van het complex vrijwel volledig verloren is gegaan. Mogelijk representeren de aangetroffen paalkuilen in het noordelijke deel van de werkput de restanten van boerderij 'De Hut', maar het kan ook een latere bebouwingsfase betreffen.

Het vondstmateriaal betreft voornamelijk restanten van gebruiksvoorwerpen en bouwmaterialen die gedateerd konden worden tussen de 13^e en 19^e eeuw. De 67 vondsten zijn onderverdeeld in keramiek (roodbakkerend aardewerk, witbakkerend aardewerk, steengoed, grijs gedraaid aardewerk, faience en industrieel wit), bouwmaterialen (fragmenten van baksteen, tegel, plavuiz, leisteen, bakeliet-achtig materiaal, dakpan, daktegel, brok met grind erin), hout, metaal, steen, dierlijk botmateriaal, schelp, een baksteenmonster en een algemeen grondmonster. Het grootste deel van de vondsten is gevonden in de geroerde bouwvoor (spoor 1000), waarmee de vondsten hun originele context hebben verloren. De aangetroffen materiële cultuur in relatie tot de gevonden sporen beperkt. Ook is geen sprake van een cultuurlaag met vondstmateriaal daarin.

Het plangebied is gesitueerd in een gebied waar intacte strandwalrestanten in de ondergrond aanwezig kunnen zijn, maar dat deze vanwege de bollenteelt grotendeels is verstoord. De deels afgegraven strandwallen hebben een middelhoge archeologische verwachting gekregen en de ingesloten strandvlakte een lage verwachting in het vooronderzoek (Nijdam 2014). Het vlak is tijdens het proefsleuvenonderzoek aangelegd in de top van de strandwalafzettingen (de natuurlijke ondergrond) op een diepte van 30 - 40 cm -Mv. Deze diepte is ca. 30 cm hoger dan werd verwacht vanuit het booronderzoek (Nijdam 2014). Volgens de verkennende boringen zou de bodem tot 70 - 80 cm -Mv zijn geroerd.

---

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

Deze diepte correspondeert met de bodemkaart en de archeologische beleidskaart van de gemeente Noordwijkerhout, waarbij de boerderijlocatie op een deels afgegraven strandwal zou liggen. Het is echter mogelijk dat ter hoogte van de oude boerderij, die voorlopers kan hebben die teruggaan tot in de 17^e eeuw, de grond niet of nauwelijks is afgegraven. Aan de hand van het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat het vlak grotendeels is verstoord vanwege de sloop van de voormalige bebouwing, ook (of beter gezegd: juist) ter plaatse van de oude boerderij.

Archeologische waarnemingen in de buurt van het plangebied hebben voornamelijk restanten uit de Nieuwe tijd opgeleverd. Ook is handgevormd aardewerk gevonden uit de Bronstijd - Vroege-IJzertijd, afkomstig uit een humeuze band onder een laag duinzand. Een dergelijke humeuze band is niet aangetroffen in de profielen en aanvullende boringen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn sporen en vondsten uit voornamelijk de Nieuwe tijd gevonden, wat overeenkomt met de aangetroffen waarden uit de omgeving.

Alle resultaten van het proefsleuvenonderzoek en vergelijking met het vooronderzoek meegenomen, is tot de conclusie gekomen dat het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats / archeologische restanten bevat. Een deel van een nieuwtijdse gebouwplattegrond is aangetroffen in het noordelijke deel van de werkput en een waterput / tonput in het zuidelijke deel. Gezien het vlak in de werkput dat voor ca. 70 % verstoord is, de waterput een geïsoleerd spoor is en de informatie die reeds bekend is over boerderij 'De Hut' (die teruggaat tot in de 17^e eeuw), leveren de aangetroffen archeologische restanten in het gebied nauwelijks kenniswinst op. De verwachting op het aantreffen van archeologische waarden in het plangebied kan aan de hand van het proefsleuvenonderzoek worden bijgesteld naar 'laag'. Het meest kansrijke deel binnen het plangebied, namelijk ter hoogte van de oude boerderij vanaf de 17^e eeuw en daarna, is onderzocht, maar het vlak is te veel verstoord om tot een duidelijke reconstructie van het verleden te komen.

De vraagstellingen uit het Programma van Eisen (Kerkhoven / Feenstra 2017) die in dit rapport worden beantwoord, luiden:

A. Zijn binnen de grenzen van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied archeologische waarden aanwezig en wat is de aard, omvang, datering, kwaliteit en behoudenswaardigheid van deze (eventuele) vindplaats(en)?

B. Wat vertellen deze vindplaatsen over de bewonings-/gebruiksgeschiedenis, bewonings-/gebruikscontinuïteit en locatiegebruik van het plangebied en zijn directe omgeving?

Zeer kort gezegd zijn in het plangebied geen behoudenswaardige archeologische restanten aangetroffen.

Selectieadvies voor het gehele plangebied

Het selectieadvies betreft het vervolgtraject, bestaande uit (1) het vrijgeven van het plangebied; (2) het behoud (fysiek beschermen); of (3) opgraven. Het selectieadvies wordt voorgelegd aan de bevoegde overheid, die uiteindelijk een selectiebesluit moet nemen.

Op basis van tabel 2 en de resultaten van het proefsleuvenonderzoek is geen sprake van behoudenswaardige archeologische restanten in het plangebied. Wij adviseren dan ook om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Tot slot wordt vermeld dat de initiatiefnemer bij het aantreffen van archeologische waarden in het plangebied de bevoegde overheid moet inlichten volgens de Erfgoedwet. Een proefsleuvenonderzoek is immers een steekproef.

Inhoud

1.	Aanleiding.....	2
2.	Resultaten vooronderzoek	4
3.	Gespecificeerde archeologische verwachting.....	9
4.	Aard, doel en onderzoeksvragen.....	10
5.	Onderzoeksmethodiek	11
6.	Resultaten veldonderzoek.....	13
7.	Beantwoording van de onderzoeksvragen.....	26
8.	Conclusie, waardestelling en selectieadvies	29
9.	Geraadpleegde bronnen	33
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland	35
Bijlage 2.	Allesporenkaart	36
Bijlage 3.	Vlaktekeningen.....	41
Bijlage 4.	Sporen- en lagenlijst.....	45
Bijlage 5.	Vondstenlijst.....	47
Bijlage 6.	Determinatie hout.....	49

1. Aanleiding

Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Noordwijkerhout
Plaats	Noordwijkerhout
Toponiem	Zeestraat 50
Kaartblad	24H
Centrumcoördinaat	93.162 / 475.660 93.199 / 475.801 93.282 / 475.775 93.231 / 475.591
Oppervlakte plangebied	16.290 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	16.290 m ²
Huidig grondgebruik	Grasland, kassen, verhard pad

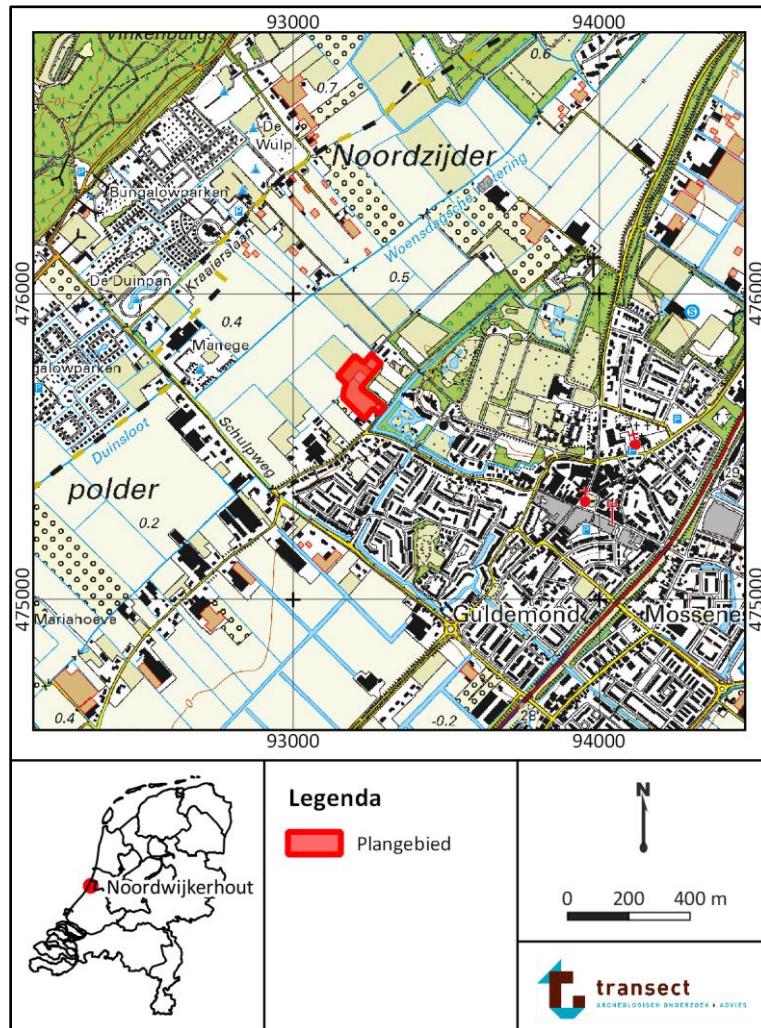
In opdracht van de AGEL Adviseurs heeft Transect b.v.² in september 2017 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Zeestraat 50 te Noordwijkerhout (gemeente Noordwijkerhout; figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek vormde sloop van een kas en nieuwbouw op een deel van het terrein. Bij de voorgenomen aanleg zal grondverzet plaatsvinden, waardoor verwacht wordt dat de bodem en de daarmee eventueel aanwezige archeologische resten in het gebied zullen worden verstoord. Gezien de omvang van de voorgenomen bodemingrepen en het gemeentelijk beleid betekent dit dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Om de archeologische verwachting in het plangebied te toetsen, heeft ArGeoBoor voor het gebied een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd (Nijdam 2014). Nijdam heeft geconcludeerd dat in het plangebied archeologische resten vanaf het Laat-Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd aanwezig kunnen zijn. Op historisch kaartmateriaal is vanaf de 17^e eeuw in de omgeving van het plangebied bebouwing gekarteerd en binnen het plangebied vanaf het begin van de 19^e eeuw, maar mogelijk zijn oudere bebouwingsrestanten dan de 17^e eeuw aanwezig die nooit gekarteerd zijn geweest. Het is mogelijk dat de ondergrond is verstoord als gevolg van het geschikt maken van de grond voor de bollenteelt en het afgraven van de strandwal voor zandwinning. Uit het verkennende booronderzoek blijkt dit inderdaad het geval te zijn. Hoewel de kans om nog behoudenswaardige archeologische resten binnen het plangebied aan te treffen daarom zeer klein wordt geacht, wordt de in het plangebied aanwezige huisplaats uit de Nieuwe tijd hierop als uitzondering gezien. Er is geadviseerd om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren, indien bodemverstoringen op de locatie van de oude huisplaats plaatsvinden (die mogelijk teruggaat tot in de 17^e eeuw). In het overige deel van het plangebied worden geen archeologische resten meer verwacht en is geadviseerd om dat deel vrij te geven (Nijdam 2014). Dit advies is door de gemeente Noordwijkerhout overgenomen. In onderhavig rapport zijn de resultaten van het proefsleuvenonderzoek beschreven.

---

² Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de bevoegde overheid en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1).

Figuur 1. Topografische kaart met de locatie van het plangebied.

2. Resultaten vooronderzoek

Bureau- en booronderzoek	
Uitvoerder	ArGeoBoor
Uitvoeringsperiode	Juni 2014
Rapportage	Nijdam, L.C., 2014. <i>Een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek. Noordwijkerhout, Zeestraat 50 (Gemeente Noordwijkerhout), Lippenhuizen (ArGeoBoor-rapport 1302).</i>
Vondsten/monsters/documentatie	ArGeoBoor Lippenhuizen / Provinciaal Depot voor Bodenvondsten Zuid-Holland

Onderstaande tekst is gebaseerd op en (deels) overgenomen uit het rapport van Nijdam (2014).

Landschappelijke achtergronden

Het plangebied is gelegen in een gebied waar smalle strandwallen, strandvlakten en oude duinen in de ondergrond aanwezig zijn. Strandwallen waren en zijn geschikt voor akkerbouw. Waarschijnlijk waren deze strandwallen reeds in het Neolithicum in gebruik als akker. In de Vroege-Middeleeuwen en Late-Middeleeuwen werden grotere akkercomplexen aangelegd, ook wel geestgronden genoemd. Het plangebied maakte echter geen deel uit van zo'n dergelijke geest; het lag meer aan de rand van de strandwal, op de overgang naar nattere gronden. Eind 19^e - begin 20^e eeuw werd veel landbouwgrond in gebruik genomen voor de bloembollenteelt. Kalkrijke grond werd hierbij naar boven gehaald, waardoor de bodem soms tot wel meerdere meters diep is omgezet. Vele strandwallen zijn tevens afgegraven, waardoor kalkrijk zand aan de oppervlakte kwam. In latere tijd werd grond omgespoten (Nijdam 2014).

Op de bodemkaart van het gebied is te zien dat de noordstrook van het gebied bestaat uit strandvlakte (zandgrond dunner dan één meter op veen) en dat in het centrale deel een kalkloze zanderijgrond met doorgespitte klei voorkomt. Het zuidelijke deel is gekarteerd als kalkhoudende zanderijgrond. Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Noordwijkerhout (die grotendeels is gebaseerd op landschappelijke eenheden) is af te lezen dat de noord- en zuidzijde van het plangebied zijn gekarteerd als ingesloten strandvlakte met mogelijk duin- en strandwalresten. Het centrale deel bestaat uit deels afgegraven strandwal met kalkrijke top. Ten zuiden van het plangebied komen restanten strandwal voor en ten noorden is een ingesloten strandvlakte aanwezig die is afgedekt met kwelderafzettingen, Hollandveen en verstoven duinzand (Nijdam 2014).

In het vooronderzoek (Nijdam 2014) zijn geen uitspraken gedaan wat betreft de mogelijke aanwezigheid van de archeologische artefacten in het plangebied. Op de bodemkaart is echter te zien dat het plangebied een grondwatertrap van II* heeft. Dit betekent dat de hoogste grondwaterstand tussen 25 en 40 cm -Mv staat en de laagste grondwaterstand tussen 50 en 80 cm -Mv. Dergelijke hoge grondwaterstanden betekenen dat archeologische, (an-)organische resten beneden 50 tot 80 cm -Mv goed bewaard kunnen zijn gebleven.

Kortom, het plangebied is gesitueerd in een gebied waar intacte strandwalrestanten in de ondergrond aanwezig kunnen zijn, maar waar verwacht wordt dat dit door het gebruik van het gebied ten behoeve van de bollenteelt grotendeels is verstoord. De deels afgegraven strandwallen hebben een middelhoge archeologische verwachting gekregen en de ingesloten strandvlakte een lage verwachting (Nijdam 2014).

Archeologische waarden

Het plangebied maakt volgens de Archeologische Monumentenkaart (AMK) geen deel uit van een terrein met een bekende archeologische waarde. Tevens komen geen monumenten voor binnen een straal van 500 meter.

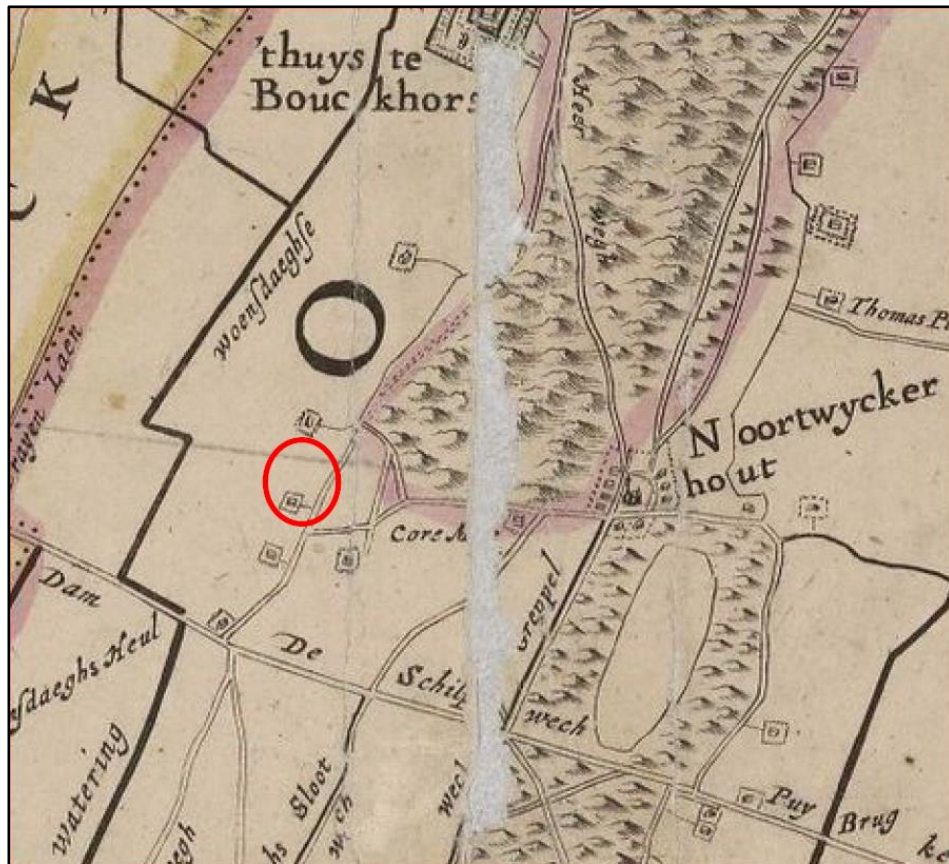
Uit waarnemingen die binnen een straal van 500 meter van het plangebied zijn gedaan, zijn zowel uit proefsleuven als bij grondboringen met name sporen en vondsten uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Handgevormd vervaardigd aardewerk met kwartsmagering uit de Bronstijd / Vroege-IJzertijd wordt af en toe tevens gevonden. Dit aardewerk wordt dan aangetroffen onder een laag duinzand, onder een humeuze band, waardoor (indien de bodem nog intact is) op sommige plekken sprake kan zijn van minimaal twee archeologische niveaus (Nijdam 2014).

Wat betreft het plangebied blijkt uit de beleidskaart dat centraal door dit gebied een deels afgegraven strandwal met een kalkloze top is gesitueerd. Deze gebieden hebben een middelhoge archeologische verwachting met de mogelijke kans op resten vanaf het Neolithicum. De noord- en zuidzijden van het plangebied zijn opgenomen als ingesloten strandvlakte met waarschijnlijk duin- en strandwalresten. Deze gebieden hebben een lage archeologische verwachting. Uit het vooronderzoek (Nijdam 2014) is echter gebleken dat voor het plangebied alleen nog archeologische waarden uit de Nieuwe tijd worden verwacht ter plekke van de huisplaats.

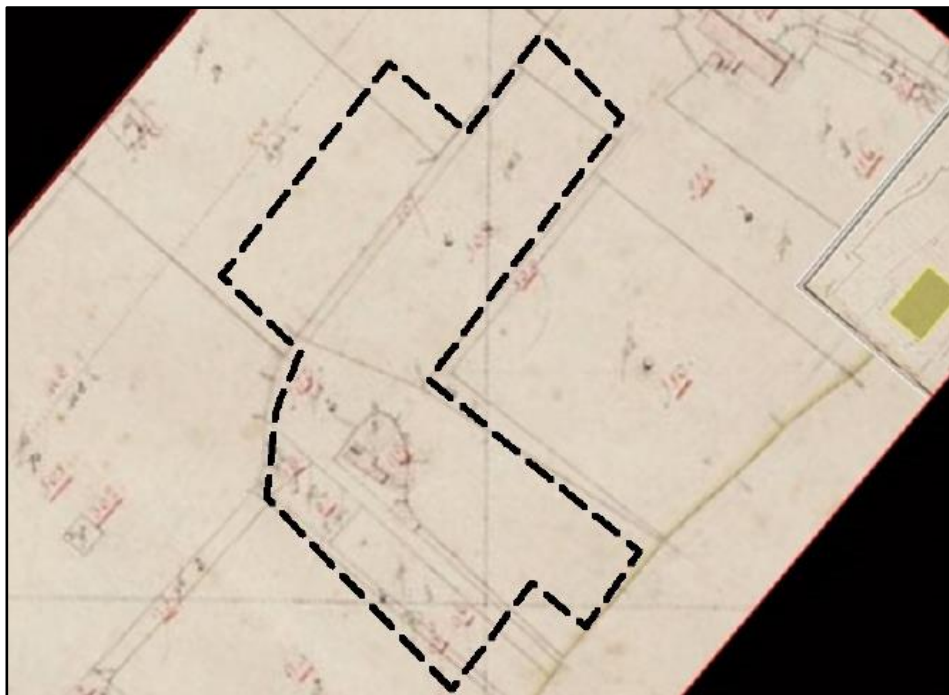
Historische achtergronden

Van de ambachtsheerlijkheid 'Norhtgo' (Noordwijkerhout) wordt al sinds het jaar 889 melding gemaakt. Het is echter onbekend of er al huizen stonden in de omgeving van het huidige dorp. Vanaf het eind van de 13^e eeuw komt de plaatsnaam Noordwijkerhout voor in geschreven bronnen. Deze plaats bevond zich in het toenmalige 'De Hout', een groot bosgebied dat reikte tot aan Haarlem. Hiervan is echter niets meer van over; de bossen zijn gekapt bij grote ontginningen in de Late-Middeleeuwen. In deze periode werd Noordwijkerhout als plaats mogelijk belangrijk. Eind 14^e - begin 15^e eeuw werden de veengebieden tussen de strandwallen uitgegeven. Deze gebieden werden door de mens als wei- en hooilanden in gebruik genomen. Hoewel de strandwallen van oudsher gebruikt werden voor zandwinning, werd met name rond de 17^e en 18^e eeuw veel daarvan afgevoerd naar Amsterdam (Nijdam 2014).

Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat het zuidoosten van het plangebied is gelegen op de overgang van de strandwal met duinen en ruige grond, en het noordoosten op de ontgonnen strandvlakte. Op een kaart uit 1647 (figuur 2) is te zien dat bebouwing aanwezig was op de overgang van de strandvlakte en de strandwal. Als deze kaart uit 1647 wordt vergeleken met een kaart uit 1914, lijkt niet veel veranderd. Het is mogelijk dat deze locatie waarschijnlijk gedurende langere tijd bebouwd is geweest. Aan de zuidzijde van het plangebied is bebouwing aanwezig in de vorm van een woning, en in het zuidwesten zijn al verschillende percelen omgespit ten behoeve van de bollenteelt. In het begin van de 19^e eeuw is het plangebied tevens bebouwd. Tussen 1927 en 1949 verandert er in de directe omgeving van het plangebied veel; grote delen van de strandwal lijken te zijn afgegraven. Hoewel de steilrand in het plangebied tevens lijkt te duiden op afgraving van strand- en duinzand, blijft de Zeestraat zelf als hooggelegen restant in het landschap achter. In de tweede helft van de 20^e eeuw tot heden gebeurt er niet veel meer binnen het plangebied: na 1993 is het woonhuis afgebrand en zijn kassen geplaatst, die nog steeds aanwezig zijn (Nijdam 2014).

Figuur 2. Uitsnede uit de kaart van Dou, 1647. Het plangebied bevindt zich binnen de rode cirkel. Bron: Nijdam 2014.

Figuur 3. Uitsnede uit de Kadastrale Minuut (1811 - 1832) met het plangebied binnen de stippellijnen. Bron: Nijdam 2014.

Verkennend booronderzoek

Doel van het booronderzoek is het vaststellen van de bodemopbouw en de aan- of afwezigheid van potentiële archeologische niveaus. In het plangebied zijn twaalf boringen gezet met een Edelmanboor (diameter 7 cm), een gutsboor (diameter 3 cm) en een zuigerboor met een lengte van 1,5 m (diameter 4 cm) tot een diepte van minimaal 2,5 m -Mv (zie boorpuntenkaart in figuur 4 en bijlage 2, derde kaart).

boring	Verstoorde bovengrond	Tussenlaag	Ongeroerde strandafzettingen
1	0-160 met puinbrokejs	Tot 230 kalkloos zand	230-300 kalkrijk strandafzetting
2	0-110 geroerde lagen kalkloos	110-130 slibachtige laag, waarschijnlijk verstoring.	130-200 kalkrijke strandafzetting
3	0-70 puinhoudend geroerde laag	70-200 kalkloos matig humeuze donkergrijze laag. Slootvulling/prielvulling	200-250 kalkrijke strandafzetting
4	0-130 kalkrijke omgezette grond	130-180 kalkloze, matig humeuze, donkergrijze laag.	180-250 kalkrijke strandafzetting
5	0-70 kalkrijke omgezette grond (teeltaarde)	70-180 kalkrijke laag met humeuze venige vlekken geroerd	180-200 humeuze kalkloze grond, van oorsprong laag gelegen, aanzet tot veengroei?
6	0-75 omgezette kalkrijke humeuze grond (teeltaarde)	75-180 kalkrijke omgezette grond	180-200 matig humeuze kalkloze bodem, aanzet tot veengroei?
7	0-60 kalkloze humeuze grond bollengrond	60-85 roestige laag zandlaag kalkloos	85-200 kalkrijke strandafzetting
8	0-80 kalkloze humeuze grond bollengrond		80-200 kalkrijke strandafzetting
9	0-70 kalkloze humeuze grond bollengrond	70-105 kalkloze roestige strandafzetting	105-200 kalkrijke strandafzetting
10	0-70 kalkrijke zwak humeuze grond met veenbrokken omgezet		70-200 kalkrijke strandafzetting
11	0-80 kalkloze zwak humeuze bollengrond	80-110 zwak roestige kalkloze strandafzetting	110-200 kalkrijke strandafzetting
12	0-80 kalkrijke omgezette strandafzetting	80-110 kalkrijk geroerde strandafzetting	110-170 kalkrijke strandafzetting

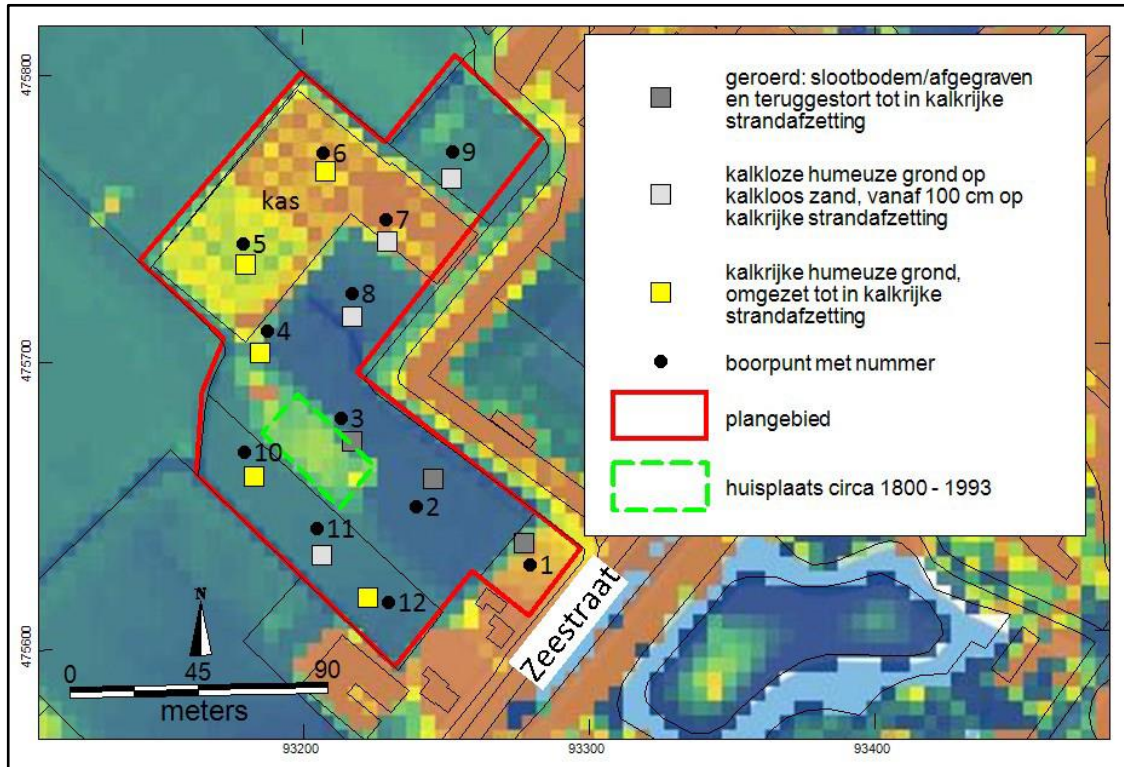
Figuur 4. Resultaten uit het booronderzoek (Nijdam 2014).

Uit: Nijdam 2014.

De boringen 1 t/m 3 hebben een geroerde bodemopbouw die niet samen lijkt te hangen met de bollenteelt (figuur 5). Mogelijk is sprake van een zandafgraving en heeft zich op de bodem daarvan een humeuze, slibachtige laag gevormd, waarna er grond is teruggestort. De boringen 4, 5, 6, 10 en 12 kennen een diepe verstoring, waarbij kalkrijke grond naar boven is gehaald ten behoeve van de bollenteelt. De bodem is sterk verstoord.

In de boringen 7, 8, 9 en 11 is een kalkloze, humeuze laag van ca. 80 cm dik aanwezig. Dit is een laag die ook gebruikt is voor bollenteelt of andere gewassen. Hieronder ligt een dunne, kalkloze, roestige overgangslaag, die vanaf ca. 80 - 110 cm -Mv overgaat in een kalkrijke strandafzetting. Deze bodem lijkt de meest natuurlijke te zijn. Onder de bewerkte, kalkloze, humeuze bovengrond zijn geen andere humeuze banden aangetroffen in het strandzand, waarmee een dieper gelegen archeologisch niveau niet aanwezig lijkt te zijn. Ook voor deze boringen geldt dat de bodem tot 70 - 80 cm -Mv is geroerd, waarbij de top van het eerste archeologische niveau volledig is opgenomen in de bouwvoor, waarbij eventuele vindplaatsen verloren zijn gegaan.

Op basis van het booronderzoek wordt verwacht dat buiten de resten van bebouwing uit de Nieuwe tijd op de verhoging tussen de boringen 3, 10 en 11 geen archeologische resten uit andere perioden aanwezig zijn, vanwege de sterk geroerde bodem.

Figuur 5. Boorlocaties van het booronderzoek (Uit: Nijdam 2014).

3. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Laag - hoog
Periode	Laag: Laat-Neolithicum t/m Late-Middeleeuwen Hoog: Nieuwe tijd.
Stratigrafische positie	In de strand- en duinzandafzettingen
Complextypen	Nederzettingen, sporen van landgebruik

Gebaseerd op / deels overgenomen uit Nijdam (2014).

Archeologische verwachting en periode

Op basis van de geologische ondergrond kunnen archeologische resten voorkomen na de vorming en vastleggen van de strandwal rond 2250 voor Chr. (Laat-Neolithicum). De strandwal kan continu in gebruik zijn geweest tot heden. De archeologische waarden in de omgeving van het plangebied, vooral ten zuidoosten ervan richting de kern van Noordwijkerhout, stammen uit voornamelijk de Late-Bronstijd - Midden-IJzertijd en vanaf 1200 na Chr. Uit het booronderzoek is gebleken dat de top van de oude strandwal veelal sterk is aangetast. Op basis van het booronderzoek wordt verwacht dat buiten de resten van bebouwing uit de Nieuwe tijd op de verhoging tussen de boringen 3, 10 en 11 geen archeologische resten uit andere perioden aanwezig zijn, vanwege de sterk geroerde bodem.

De kans op verstoring door het afgraven van grond, het gebruik van grond als akker en later ten behoeve van de bloembollenteelt is met name voor de top van de strandafzettingen groot, met uitzondering van de huisplaats uit de Nieuwe tijd.

Nijdam (2014) heeft tijdens het vooronderzoek geen boring gezet in de huisplattegrond, waardoor geen exacte diepte van de vondstlagen aangegeven kan worden. De huisplaats zelf ligt verhoogd in het landschap, waardoor verwacht kan worden dat direct aan het maaiveld de resten aanwezig zullen zijn van het huis dat er tot 1993 heeft gestaan. Direct onder dit huis zullen de mogelijke voorlopers van dit huis aanwezig zijn die terug kan gaan tot in de 17^e eeuw.

Complextypen

Nederzettingen met daarbij behorend onder andere plattegronden van huizen en bijgebouwen, afval- en waterkuilen worden verwacht. Ook funeraire sporen en structuren (graf- en brandkuilen, greppels en paalstructuren rondom grafheuvels en dergelijke) kunnen theoretisch aanwezig zijn in het plangebied. Daarnaast kunnen sporen aanwezig zijn die gerateerd zijn aan landinrichting en -gebruik, zoals percelerings-/watervoerende greppels en ploegsporen.

Stratigrafische positie en diepteligging

De top van de strandafzettingen is grotendeels verstoord in het plangebied, zoals bleek uit het booronderzoek (Nijdam 2014). Daaronder zijn duinzandafzettingen aanwezig, waarin theoretisch gezien archeologische waarden vanaf het Laat-Neolithicum, maar vermoedelijk vanaf de Late-Bronstijd (gezien de aangetroffen archeologische restanten in de omgeving), aanwezig kunnen zijn in een humeus niveau. De humeuze laag is echter niet aangetroffen tijdens het booronderzoek.

4. Aard, doel en onderzoeksvragen

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek - Proefsleuven (IVO-P, KNA 4.1 - protocol 4003), waarderende fase. Het doel van dit onderzoek is het toetsen van de archeologische verwachting uit het vooronderzoek door het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische waarden. Het proefsleuvenonderzoek moet voor zover mogelijk inzicht geven in de aard, datering, omvang, gaafheid, conservering en waardering van een eventuele vindplaats.

In het Programma van Eisen (Kerkhoven / Feenstra 2017) zijn twee hoofdvragen opgenomen, die in dit rapport beantwoord worden in de synthese:

- A. Zijn binnen de grenzen van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied archeologische waarden aanwezig en wat is de aard, omvang, datering, kwaliteit en behoudenswaardigheid van deze (eventuele) vindplaats(en)?
- B. Wat vertellen deze vindplaatsen over de bewonings-/gebruiksgeschiedenis, bewonings-/gebruikscontinuïteit en locatiegebruik van het plangebied en zijn directe omgeving?

Deze vragen wordt beantwoord (in hoofdstuk 7) middels de volgende onderzoeksvragen:

1. In hoeverre is binnen het onderzoeksgebied sprake van oudere bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen van het in 1993 afgebrande huis?
2. Hoeveel bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen kunnen worden onderscheiden?
3. Waar bestaan deze fasen uit, d.w.z. wat is de aard en functie van de verschillende in het plangebied vertegenwoordigde bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen? Kunnen deze worden geïnterpreteerd in termen van herbouw, aanbouw, verbouwingen, e.d.?
4. Waar bestaan de samenstellende elementen van de verschillende bebouwings- c.q. bewonings- en/of gebruiksfasen uit (aard sporen, constructie-elementen, muurresten).
5. Is er vondstmateriaal aanwezig? Waar bestaat dit uit? Aan welke bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen kan dit worden gekoppeld?
6. Hoe kunnen de verschillende bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen worden gedateerd? Op basis waarvan kunnen de bebouwingsfasen worden gedateerd en op grond waarvan (vondstmateriaal, sporen, constructie-elementen, muurresten)?
7. Wat is de fysieke kwaliteit van sporen, constructie-elementen, muurresten en vondstmateriaal en hoe kan deze worden verklaard?
8. Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?
9. Wat is de waardering van de vindplaats volgens de KNA-waarderingssystematiek?
10. Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentencyclus (vrijgeven/behoud *in situ*/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?
11. Bij afwezigheid van een vindplaats, hoe valt dat te verklaren (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?

5. Onderzoeksmethodiek

Het veldwerk heeft plaatsgevonden op 7 september 2017 en is uitgevoerd door André Kerkhoven (senior KNA archeoloog) en Nynke de Vries (archeoloog MA) van Transect b.v. Eén proefsleuf van 40 x 4 m is conform het puttenplan uit het Programma van Eisen aangelegd met behulp van een kraanmachine voorzien van een 'gladde' bak. Tijdens de aanleg van de proefsleuf zijn het vlak en de putwanden geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische lagen, sporen, vondsten c.q. vondstconcentraties en eventuele structuren. Hierbij is gebruik gemaakt van een metaaldetector. Ook is de uitgegraven grond, de stort, visueel en met de metaaldetector geïnspecteerd op vondstmateriaal. Vondsten zijn per spoor en/of per laag verzameld. Vlakvondsten zijn in vakken van 4 x 5 m verzameld. Het selectief afsteken van de putwanden is gedaan om inzicht te krijgen in de bodemopbouw. In de proefsleuf zijn drie profielkolommen afgestoken, gedocumenteerd en ingemeten met een dGPS. Alle onderzochte, archeologische waarden zijn gedocumenteerd door middel van het maken van foto's, tekeningen en beschrijvingen in een database. Alle archeologische sporen zijn gecoupeerd. Met een dGPS zijn de putomtrek, maaiveldhoogtes, vlakhoogtes, sporen, coupehaken en profielpennen ingemeten (figuur 6, 7).

Het vlak is aangelegd in de top van de strandwalafzettingen (de natuurlijke ondergrond) op een diepte van 30 - 40 cm -Mv. Deze diepte is ca. 30 cm hoger dan werd verwacht vanuit het booronderzoek uit 2014 (Nijdam). Volgens de verkennende boringen zou de bodem tot 70 - 80 cm -Mv zijn geroerd. Deze diepte correspondeert met de bodemkaart en de archeologische beleidskaart van de gemeente Noordwijkerhout, waarbij de boerderijlocatie op een deels afgegraven strandwal zou liggen. Het is echter mogelijk dat ter hoogte van de oude boerderij, die voorlopers kan hebben die teruggaan tot in de 17^e eeuw, de grond niet of nauwelijks is afgegraven.

Figuur 6. Impressie van het plangebied.

Figuur 7. Werkput 1 wordt inmeten met de dGPS.

6. Resultaten veldonderzoek

Lithologie

De bodemopbouw in het plangebied is relatief eenduidig. Over het algemeen is onder de bouwvoor (spoor 1000) de natuurlijke ondergrond bestaande uit strandwalafzettingen (spoor 3000) aanwezig (figuur 8). Deze opbouw geldt voor profiel 1 en 3. Profiel 2 is aangelegd ter hoogte van een uitbraakspoor, waardoor de bodemopbouw ter plekke bestaat uit de bouwvoor en het uitbraakspoor (spoor 19) (figuur 9).

De bouwvoor bestaat uit licht siltig, matig fijn, matig humeus, grijsbruin gevlekt zand en bevat (veel) puinfragmenten. De strandwalafzettingen bestaan uit lichtgrijs, licht siltig, matig fijn zand. Vanuit vlak 1 is de bodemopbouw gecontroleerd op de aanwezigheid van een eventueel dieper gelegen archeologisch niveau met een boring tot 2,0 m onder het vlakniveau met behulp van een Edelmanboor (diameter 7 cm). De boring toont een onverstoord bodemprofiel van een strandwal, met in de bovenste 40 cm bodemvorming (vorstvaaggrond; bruin zand). Een bodemlaag die aangewezen kan worden als bijvoorbeeld een bewoningsniveau uit de Bronstijd - IJzertijd is hierbij niet aangetroffen.

Figuur 8. Profiel 3, zuidoostwand in werkput 1. Onder de bouwvoor (spoor 1000) is spoor 3000 aanwezig (de natuurlijke ondergrond bestaande uit strandwalafzettingen).

Figuur 9. Profiel 2 zuidoostwand van werkput 1. Onder de bouwvoor (spoor 1000) is een uitspraakspoor aanwezig (spoor 19).

Vanwege de vele uitbraaksporen in het vlak die de bodemopbouw hebben verstoord, is besloten om niet één lange profielwand en één korte profielwand te documenteren, zoals in het Programma van Eisen werd gesteld. Dit zou geen relevante kenniswinst leveren ten aanzien van de bodemopbouw.

Tijdens het booronderzoek was vastgesteld dat de bodem in het gehele plangebied verstoord was tot op een diepte van minimaal 70 cm -Mv. In enkele boringen was op een diepte van 70 - 80 cm -Mv nog een intact profiel met strandafzetting aanwezig. Deze boringen bevinden zich ten noordoosten en zuidwesten van de huisplaats (boring 7, 8, 9 en 11; zie figuur 5). Ter plaatse van de oude boerderij is een verhoging zichtbaar in het landschap. Dit verklaart mogelijk ook waarom de strandafzettingen tijdens het proefsleuvenonderzoek op een hoger niveau werden aangetroffen dan tijdens de boringen van het verkennend booronderzoek (Nijdam 2014). Mogelijk is ter hoogte van de oude boerderij her en der de grond tot op minder grote diepte vergraven.

Sporen

De 33 sporen die zijn aangetroffen in de werkput, zijn verdeeld in de categorieën paalkuil (17), kuil (3), uitbraakspoor (6), ploegspoor (4), waterput, een natuurlijke en een recente verstoring. Een groot deel van de paalkuilen in het noordwestelijk deel van de werkput maakt onderdeel uit van een gebouwstructuur, bijvoorbeeld een boerderij of een bijgebouw.

Paalkuilen

Zestien van de 33 sporen zijn paalkuilen, die zich voornamelijk aan de noordelijke kopse kant van de werkput bevinden (figuur 10 t/m 12). Een aantal paalkuilen maakt onderdeel uit van een gebouwplattegrond (spoor 1 t/m 6; zie figuur 13). De overige paalkuilen staan niet mooi in lijn of haaks op elkaar. Desalniettemin zijn in figuur 13 lijnen getrokken om een mogelijke gebouwplattegrond aan te wijzen ter verduidelijking. Ook resteert weinig van de paalkuilen, vaak betreft het enkel de onderkanten ervan.

Voornamelijk nieuwetijds vondstmateriaal is aangetroffen in de paalkuilen 7 en 9. In veel gevallen gaat het om baksteenbrokjes of roodbakkend aardewerk dat niet nader te dateren is dan de 13^e - 19^e eeuw en 15^e - 19^e eeuw. Zie voor meer informatie de vondstenlijst in bijlage 5 en onder het kopje 'Vondsten' in dit hoofdstuk.

Uit historisch onderzoek door Bert Hogervorst (2014, niet gepubliceerd) is gebleken dat in het plangebied een boerderij heeft gestaan die bekend staat als 'De Hut', waarvan de oorsprong teruggaat tot in de 17^e eeuw. De boerderij werd vermoedelijk tussen 1650 en 1670 gebouwd en brandde vòòr 1732 af. Daarna is de boerderij herbouwd. Mogelijk zouden nog muurresten aanwezig zijn in combinatie met archeologische gebruiksvoorwerpen van de boerderijwoning. Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt echter dat de voormalige boerderij grondig is gesloopt, waarbij alle muren zijn verwijderd. Wat resteert zijn uitbraaksporen en kuilen met daarin veel puin en weinig gebruiksvoorwerpen. De oorspronkelijke boerderijplattegrond kon niet volledig uit de paalkuilen worden afgeleid, waarmee de archeologische samenhang van het complex vrijwel volledig verloren is gegaan (Kerkhoven 2017).

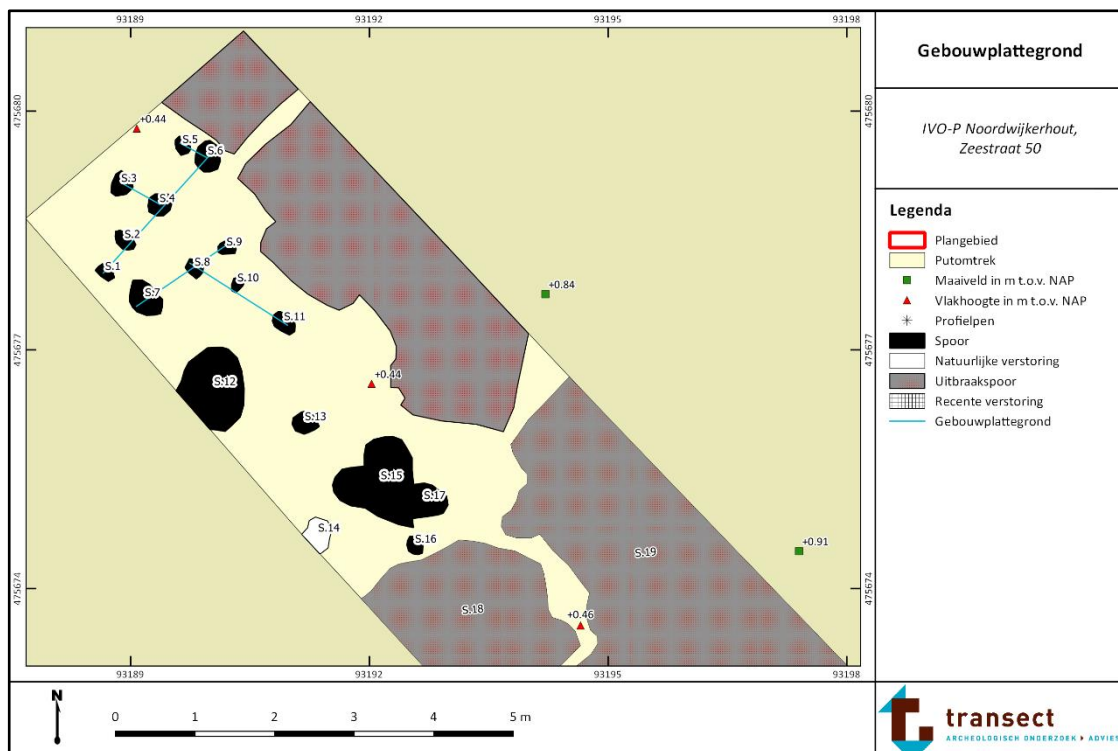
Figuur 10. Paalkuilen aan de noordelijke kopse kant van de werkput.

Figuur 11. Deel van werkput 1 met de gebouwplattegrond in de voorgrond.

Figuur 12. Dwarsdoorsnede van paalkuil spoor 4 met in de achtergrond spoor 5 en 6 (paalkuilen).

Figuur 13. Gebouwplattegrond(-en) in werkput 1.

Kuilen

Spoor 12, 15, 26 en 28 zijn geïnterpreteerd als kuil. Spoor 17 maakt onderdeel uit van spoor 15 en het betreft in dit geval dus één kuil. De dieptes van de kuilen liggen tussen de 22 en 46 cm (zie de sporen- en lagenlijst in bijlage 4). De functie van de kuilen is niet duidelijk geworden, maar zijn op basis van de bekende informatie te relateren aan de voormalige boerderij of voorgangers daarvan. In spoor 15 zijn wat baksteenbrokjes gevonden die niet nader te dateren zijn dan de Nieuwe tijd. Spoor 28 bevatte een fragment dakpan uit de Nieuwe tijd.

Uitbraaksporen

De uitbraaksporen beslaan ca. 70 % van het vlak en bevatten onder andere veel puin, koperen leidingen en resten van pvc-buizen en zijn daarmee recent. De sporen zijn gerelateerd aan de sloop van de boerderijwoning. De uitbraaksporen zijn gemiddeld relatief ondiep, zoals is gebleken uit boringen die zijn gezet in de sporen. De dieptes variëren van 5 tot 90 cm onder het vlakniveau.

Ploegsporen

Spoor 29 t/m 32 zijn geïnterpreteerd als ploegsporen, maar kunnen evengoed restanten zijn van graafwerkzaamheden met een kraanmachine (figuur 14). De sporen zijn nog maximaal 4 cm diep onder vlakniveau.

Figuur 14. Spoor 29 t/m 32 in het vlak (de dunne, parallel aan elkaar gelegen banen).

Waterput

Aan de zuidelijke kopse kant van de werkput is een waterput (spoor 33) gevonden (figuur 15 t/m 18). De top van het spoor bestaat uit bakstenen; daaronder bevindt zich een houten ton. Het spoor kan daarmee getypeerd worden als tonput. De tonput zelf (het houten gedeelte) is 96 cm hoog; met de resterende bakstenen daar bovenop is de waterput in zijn geheel ca. 1,30 m hoog. De put is 90 cm breed. De basis van het spoor ligt op 0,98 m -NAP.

De bakstenen ring bestaat uit een mengeling van kleine, gele bakstenen, kloostermoppen en gebroken halve stenen, wat aangeeft dat de bakstenen zijn hergebruikt voor de aanleg van de waterput. Aan de hand van de bakstenen (baksteenformaten) kan de waterput dan ook niet worden gedateerd. Een baksteenmonster is aan de hand van de formaten ervan gedateerd in de 13^e - 14^e eeuw. De waterput kan dus in ieder geval niet ouder zijn dan de 13^e eeuw, maar vanwege de herbruik van de bakstenen zal de waterput in ieder geval na de 14^e eeuw te dateren zijn. Onder de bakstenen kwam een houten tonput tevoorschijn, die bestaat uit duigen en hoepels. Bovenaan de tonput zijn drie hoepels aanwezig en aan de onderkant vijftien stuks. Aan de binnenkant, aan de achterzijde vòòr de duigen, zijn met twijgen omwikkelde 'hoepels' aangetroffen, waarvan de functie tot op heden onduidelijk is (figuur 20). Tijdens nader onderzoek zijn geen vergelijkbare tonputten aangetroffen met een dergelijke constructie aan de binnenkant van een tonput. De duigen zijn geanalyseerd, waaruit onder meer bleek dat eikenhout is gebruikt en dat spinthout niet aanwezig is, waarmee de duigen niet geschikt zijn voor dendrochronologisch onderzoek. Zie voor meer informatie bijlage 6.

De vulling van de put bestaat uit meerdere lagen (vulling 3 - 9, zie de sporenlijst in bijlage 4; zie figuur 19.), maar alle lagen bevatten met name mortel en bakstenen. Uit de onderste vullingen komt naast een fragment roodbakkerd aardewerk met loodglazuur en een zonder loodglazuur ook een bodemfragment van een Siegburg-steengoedkannetje en enkele fragmenten tefriet, die van een maalsteen afkomstig zijn. Ook komt van dit niveau een hoefijzer, meerdere baksteenfragmenten, een geglazuurd tegelfragment, een dakpanfragment of tegelfragment (roodbakkerd) en een fragment leisteen. Uit de bovenste vulling komen twee fragmenten roodbakkerd aardewerk met loodglazuur en een klein fragment faïence. Op basis van deze gegevens moet de tonput in de Nieuwe tijd in gebruik zijn geweest, vermoedelijk vanaf de Vroege-Nieuwe tijd.

Figuur 15. De waterput in het vlak van werkput 1. Rondom de bakstenen is de insteek van het spoor te zien.

Figuur 16. Detailfoto van de waterput (spoor 33) van bovenaf.

Mogelijk behoorde de waterput / tonput tot de voormalige boerderijwoning 'De Hut' en kan daarmee stammen uit de 17^e eeuw. Rondom de tonput zijn vooral uitbraaksporen en ploegsporen aanwezig en een enkele paalkuil, die vanwege het verstoorde vlak niet gerelateerd kunnen worden aan een eventuele gebouwplattegrond en / of de tonput. Weinig informatie is te verkrijgen over vergelijkbare tonputten. Bij de opgraving Bergen-Voert 10 (Hogendijk 2015) is een nieuwtijdse tonput gevonden, waarvan de hoepels gemaakt waren van twijgen van tamme kastanje en de duigen van eikenhout. Qua uiterlijk komen de tonputten redelijk overeen (figuur 21). De tonput van Bergen-Voert 10 bestond echter uit twee op elkaar geplaatste eiken tonnen, wat niet het geval was bij onderhavig proefsleuvenonderzoek. Merktekens op de tonput van Bergen-Voert kwamen overeen met die op tonputten gevonden in Zierikzee die stamden uit de 15^e - 16^e eeuw. De datering van de tonput van Bergen-Voert is niet geheel duidelijk geworden (Hogendijk 2015).

Figuur 17. De bakstenen ring bestaat uit drie lagen baksteen.

Figuur 18. Houten tonput (spoor 33).

Figuur 19. Dwarsdoorsnede door de tonput (spoor 33).

Figuur 20. De omwikkelde 'hoepels' aan de binnenkant van de tonput. De functie hiervan is niet duidelijk.

Figuur 21. Tonput van Bergen-Voert 10, spoor 3.67 (Hogendijk 2015; bron: BIAx Consult).

Vondsten

In totaal zijn twintig vondstnummer uitgedeeld die 67 vondsten vertegenwoordigen (zie vondstenlijst in bijlage 5). De vondsten behoren tot diverse categorieën, namelijk bouw materiaal, keramiek, hout, metaal, dierlijk botmateriaal, steen, schelp, baksteenmonster en algemeen grondmonster (tabel 1).

Tabel 1. Overzicht vondsten per materiaalcategorie.

Categorie	Aantal	Percentage
bouw materiaal	26	39 %
keramiek	20	29 %
hout	5	7 %
metaal	4	6 %
dierlijk botmateriaal	4	6 %
steen	4	6 %
schelp	2	3 %
baksteenmonster	1	2 %
algemeen grondmonster	1	2 %
Totaal	67	100 %

Bouw materiaal

Het bouw materiaal is verder onderverdeeld in de volgende materialen:

- Baksteenbrokjes (14 stuks) uit spoor 9 (paalkuil), 12 (kuil), 15 (kuil), 22 (kuil) en spoor 33 vulling 0 (bakstenen ring van waterput / tonput) en 3-9 (vullingen van tonput).
- Tegelfragmenten (5 stuks) uit spoor 1000 (geroerde bouwvoor).
- Een fragment leisteen uit spoor 33 vulling 3-9 (vullingen van tonput).
- Een fragment plavuis uit spoor 33 vulling 3-9 (vullingen van tonput).
- Een fragment dakpan uit spoor 28 (kuil).
- Een fragment daktegel uit spoor 33 vulling 3-9 (vullingen van tonput).
- Een brok met grind in spoor 28 (kuil)
- Bakeliet-achtig materiaal (2 stuks) uit spoor 1000 (geroerde bouwvoor).

Het is lastig om bovenstaande fragmenten bouw materiaal te dateren. Daarom zijn alle fragmenten algemeen gedateerd in de Nieuwe tijd. De vondsten uit spoor 1000 hebben geen context meer, aangezien dit een geroerde bouwvoor betreft. Een aantal van deze vondsten is gefotografeerd (figuur 22).

Keramik

Ook het keramik is verder onderverdeeld:

Grijsbakkend gedraaid aardewerk

Dit type is op een draaischijf gemaakt en wordt reducerend gebakken, waardoor de klei grijs kleurt. Grijs aardewerk wordt geproduceerd vanaf de 13^e eeuw tot in de 15^e eeuw en kwam in de plaats van de handgemaakte kogelpotten. In de 15^e eeuw wordt dit type aardewerk door roodbakkend aardewerk vervangen. Twee scherven grijsbakkend aardewerk zijn gevonden in spoor 1000 (geroerde bouwvoor; geen archeologische context meer).

Steengoed

Dit type keramik wordt gebakken op een relatief hoge temperatuur tussen 1150 en 1300 graden, waardoor het erg hard is. Vanaf de 13^e eeuw wordt steengoed vervaardigd in Duitsland. Rond 1500 worden gebruiksvoorwerpen van steengoed rijker versierd en wordt het in meer centra vervaardigd, waaronder Keulen, Westerwald en Raeren. Een bodemfragment steengoed, afkomstig van een in Siegburg vervaardigde Jacobakan, is gevonden in de vullingen 3-9 van de tonput (spoor 33) en is gedateerd in de 13^e - 15^e eeuw.

Roodbakkend aardewerk

Roodbakkend aardewerk werd vanaf de 13^e eeuw geproduceerd. De rode kleur wordt veroorzaakt door ijzerdeeltjes die van nature in klei aanwezig zijn. Dit type baksel werd gebruikt voor het produceren van uiteenlopende gebruiksvoorwerpen, zoals grappen, (pis-)potten, kommen, bakpannen, zalfpotten, vetvangers, vuurstolpen, vergieten en borden. Aanvankelijk werd roodbakkend aardewerk spaarzaam geglazuurd tot in de 15^e eeuw, omdat glazuur duur was. Vanaf de 16^e eeuw werden veel soorten gebruiksvoorwerpen in- en uitwendig geglazuurd. Twaalf scherven van dit type baksel zijn gevonden in de sporen 1000, 7 (paalkuil), 12 (kuil) en 33 vulling 1 (insteek waterput / tonput) en 3-9 (vullingen tonput). In alle twaalf gevallen betreft het zeer kleine fragmenten van de gebruiksvoorwerpen waar ze eens onderdeel van uitmaakten en konden daarmee niet nader gedateerd worden dan 13^e - 19^e eeuw en 15^e - 19^e eeuw.

Faience

Faience wordt algemeen gedateerd tussen de 15^e en 18^e eeuw. Vanaf ca. 1640 wordt dit type keramik in Holland geproduceerd, onder andere in Delft. De decoratie is meestal kobaltblauw. Om die reden wordt het ook wel 'Delfts blauw' genoemd. Faience is gemaakt om Chinees porselein te imiteren en bevat een ondoorzichtige, witte laag glazuur. Drie fragmenten zijn gevonden in spoor 1000 en spoor 33 vulling 1 (de insteek van de waterput).

Industrieel wit

Deze keramieksoort wordt gedateerd in de 18^e - 20^e eeuw. Met de opkomst van de industriële revolutie werd ook het keramik met machines op grote schaal geproduceerd en gedistribueerd. Het eerste industrieel wit keramik werd in Engeland vervaardigd, waarna het vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw in Nederland werd geïmporteerd. Het keramik wordt vanaf 1836 geproduceerd in Nederland in de Petrus Regoutfabriek te Maastricht. Daarna volgen meer fabrieken die industrieel wit keramik vervaardigen. In spoor 1000 is een fragment van dit type baksel gevonden en is algemeen gedateerd in de 18^e - 20^e eeuw.

Witbakkend aardewerk

In spoor 1000 is een zeer hard gebakken fragment witbakkend aardewerk gevonden, dat vermoedelijk een fragment bloempot betreft uit de 20^e eeuw.

Hout

Diverse houtmonsters van voornamelijk duigen zijn meegenomen om nader te onderzoeken. In bijlage 6 zijn de bevindingen van het onderzoek naar vier duigen opgenomen. Alle vier de duigen zijn gemaakt van eikenhout en bevatten geen merktekens of (andere) graveringen. Ook bevatte het hout geen spinthout. De duigen zijn tussen de 86 en 93 cm lang en hebben een breedte van 11,0 en 14,5 cm. Bij 'Sporen' in dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de tonput (waterput; spoor 33), waarvan ze onderdeel uitmaken. Ook is in de vullingen 3-9 van spoor 33 een houten, onversierd en incompleet mesheft aangetroffen.

Metaal

Vier metalen objecten zijn verzameld tijdens het proefsleuvenonderzoek. Het betreft het grootste gedeelte van een hoefijzer, dat is vastgeroest aan een baksteen (figuur 22). Het ontbrekende stukje hoefijzer is ook opgegraven. Het hoefijzer is gevonden in de vullingen 3-9 van de tonput / waterput (spoor 33). Ook in deze vullingen zijn twee sterk gecorrodeerde spijkers gevonden.

Dierlijk botmateriaal

In spoor 1000 en spoor 7 (paalkuil) zijn in totaal vier fragmenten dierlijk botmateriaal aangetroffen, die nader zijn beschreven in de vondstenlijst in bijlage 5. Twee fragmenten uit spoor 7 bevatten één resp. twee snijsporen.

Steen

In de vullingen 3-9 van de tonput / waterput spoor 33 zijn vier brokjes tefriet gevonden, die eens onderdeel hebben uitgemaakt van een maalsteen. Meer informatie valt niet af te leiden uit de brokjes.

Schelp

In spoor 1000 zijn twee fragmentjes schelp aangetroffen die aaneen passen. De schelpsoort blijft onduidelijk gezien de kleine afmetingen van de fragmenten.

Baksteenmonster

Uit de bakstenen ring van de waterput / tonput is een baksteenmonster verzameld. Het betreft een lichtrozerode, matig hard gebakken steen met afmetingen van 29 x 14 x 9 cm. Op basis van de baksteenmaten kan de baksteen zelf worden gedateerd in de 13^e - 14^e eeuw. Gezien de overige gebruikte bakstenen in de ring met diverse (kleinere) afmetingen en het gebruik van halve (gebroken) stenen is geconcludeerd dat de bakstenen ring is opgebouwd met hergebruikte bakstenen. De waterput zal dus jonger zijn dan ca. de 14^e eeuw.

Algemeen grondmonster

Uit de onderste vulling van de tonput / waterput spoor 33 (vulling 9) is een algemeen grondmonster genomen. Gezien de waterput op zichzelf staat en niet direct gekoppeld kan worden aan een gebouw of andere sporen in het vlak, is voorgesteld om het monster niet nader te laten onderzoeken, omdat het een geïsoleerde context van de waterput betreft. Ook is het spoor niet nauwkeurig te dateren aan de hand van het vondstmateriaal.

Figuur 22. Vondstmateriaal uit de vullingen 3-9 van spoor 33 (waterput / tonput).

Resumerend is de aangetroffen materiële cultuur in relatie tot de gevonden sporen beperkt. Er is weinig vondstmateriaal dat gerelateerd kan worden aan de historische boerderij. Ook is geen sprake van een cultuurlaag met vondstmateriaal daarin. De sporen bevatten vooral bouwpuin en weinig (restanten van) gebruiksvoorwerpen. Een aantal paalkuilen is tot op een minimaal niveau te herleiden tot een gebouwplattegrond en levert weinig kenniswinst op. De waterput zou de meeste kenniswinst van alle sporen hebben kunnen opleveren, maar kan bij het ontbreken van andere, niet-verstoorde vondstcontexten als geïsoleerd worden beschouwd, aangezien er geen directe connectie meer kan worden gemaakt met de historische boerderij (Kerkhoven 2017).

7. Beantwoording van de onderzoeksvragen

- In hoeverre is binnen het onderzoeksgebied sprake van oudere bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen van het in 1993 afgebrande huis?*

Er is in ieder geval sprake van één oudere bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfase in het plangebied. Aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek (sporen en vondsten) kan deze fase niet nader gedateerd worden dan de Nieuwe tijd. Het is mogelijk dat het restanten betreft van boerderij 'De Hut', waarvan de bebouwing teruggaat tot in de 17e eeuw (zie verderop het antwoord op vraag 5).
- Hoeveel bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen kunnen worden onderscheiden?*

Minimaal één; enkel aan de noordelijke kopse kant van de werkput zijn paalkuilen gevonden, waarvan een aantal onderdeel uitmaakt van een gebouwstructuur; mogelijk stamt deze structuur uit de 17e eeuw (boerderij 'De Hut'), maar dit is op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek niet met zekerheid te zeggen. In een aantal paalkuilen is vondstmateriaal aangetroffen dat globaal is gedateerd tussen de 13^e en 19^e eeuw. Daarnaast zijn baksteenbrokjes gevonden, die niet nader te dateren zijn dan de Nieuwe tijd. Aan de zuidelijke kopse kant van de werkput is een tonput gevonden, waarvan de datering op basis van gebruikte bakstenen en het aangetroffen vondstmateriaal in de put ligt tussen de 14^e en 19^e eeuw. Concluderend stammen de paalkuilen en de waterput vermoedelijk uit de Nieuwe tijd. Er is geen onderscheid te maken in verschillende fasen.
- Waar bestaan deze fasen uit, d.w.z. wat is de aard en functie van de verschillende in het plangebied vertegenwoordigde bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen? Kunnen deze worden geïnterpreteerd in termen van herbouw, aanbouw, verbouwingen, e.d.?*

Deze vraag is op basis van de magere resultaten van het proefsleuvenonderzoek nauwelijks te beantwoorden. De paalkuilen, kuilen en waterput zijn gerelateerd aan minimaal een vroegere, nieuwetijdse bebouwings-/ bewoningsfase in het plangebied.
- Waar bestaan de samenstellende elementen van de verschillende bebouwings- c.q. bewonings- en/of gebruiksfasen uit (aard sporen, constructie-elementen, muurresten).*

De sporen bestaan enkel uit grondsporen, namelijk paalkuilen, kuilen en een waterput / tonput (spoor 33). Van constructie-elementen en muurresten is geen sprake in het plangebied, die zijn volledig weggesloopt.
- Is er vondstmateriaal aanwezig? Waar bestaat dit uit? Aan welke bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen kan dit worden gekoppeld?*

Ja, het betreft voornamelijk restanten van gebruiksvoorwerpen en bouwmaterialen die gedateerd konden worden tussen de 13^e en 19^e eeuw. De 67 vondsten zijn onderverdeeld in keramiek (roodbakend aardewerk, witbakkend aardewerk, steengoed, grijs gedraaid aardewerk, faience en industrieel wit), bouwmaterialen (fragmenten van baksteen, tegel, plavuiz, leisteen, bakelietachtig materiaal, dakpan, daktegel, brok met grind erin), hout, metaal, steen, dierlijk botmateriaal, schelp, een baksteenmonster en een algemeen grondmonster. In tabel 1 worden per categorie de aantallen vermeld. Ook wordt verwezen naar de vondstenlijst in bijlage 5 voor meer informatie.

De keramiëkscherven zijn algemeen gedateerd tussen de 13^e en 19^e eeuw, de 13^e - 15^e eeuw en 15^e - 19^e eeuw. Het bouwmetaal is moeilijker te dateren en stamt algemeen uit de Nieuwe tijd t/m de 20^e eeuw. Het grootste deel van de vondsten is gevonden in de geroerde bouwvoor (spoor 1000), waarmee de vondsten hun originele context hebben verloren. De vondsten vertellen niet veel, behalve dat de sporen, waarin vondsten zijn aangetroffen, voornamelijk in de Nieuwe tijd dateren. Gecombineerd met archeologische waarden in de omgeving en historisch onderzoek van Bert Hogervorst (2014, niet gepubliceerd) is duidelijk geworden dat in het plangebied een boerderij heeft gestaan die bekend staat als 'De Hut', waarvan de oorsprong teruggaat tot in de 17^e eeuw. De boerderij werd vermoedelijk tussen 1650 en 1670 gebouwd en brandde vòòr 1732 af. Daarna is de boerderij herbouwd. Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt echter dat de voormalige boerderij grondig is gesloopt, waarbij alle muren zijn verwijderd. Wat resteert zijn uitbraaksporen en kuilen met daarin puin en weinig restanten van gebruiksvoorwerpen. De oorspronkelijke boerderijplattegrond kon niet voldoende uit de aangetroffen paalkuilen worden afgeleid, waarmee de archeologische samenhang van het complex vrijwel volledig verloren is gegaan (Kerkhoven 2017). Mogelijk representeren de aangetroffen paalkuilen in het noordelijke deel van de werkput de restanten van boerderij 'De Hut', maar het kan ook een latere bebouwingsfase betreffen.

6. *Hoe kunnen de verschillende bebouwings-, bewonings- en/of gebruiksfasen worden gedateerd? Op basis waarvan kunnen de bebouwingsfasen worden gedateerd en op grond waarvan (vondstmetaal, sporen, constructie-elementen, muurresten)?*

Naar aanleiding van het proefsleuvenonderzoek is bekend geworden dat de sporen in de Nieuwe tijd zijn te dateren, maar een meer nauwkeurige datering valt niet te geven. Zie verder het antwoord op vraag 5.

7. *Wat is de fysieke kwaliteit van sporen, constructie-elementen, muurresten en vondstmetaal en hoe kan deze worden verklaard?*

De fysieke kwaliteit van de sporen is matig; het betreft bij de paalkuilen voornamelijk de onderkanten van de sporen. Ze tekenen zich duidelijk af tegen de ondergrond, maar leveren weinig kenniswinst op, ook in combinatie met het weinige (vooral nieuwtijdse) vondstmetaal dat is aangetroffen in de paalkuilen. De waterput / tonput (spoor 33) is nog wel grotendeels intact en is van goede, fysieke kwaliteit. De put staat echter op zichzelf, omdat het niet gerelateerd kan worden aan andere sporen, voornamelijk omdat het vlak grotendeels is verstoord. Het vondstmetaal is van matig fysieke kwaliteit. Het betreft in het geval van de keramiëkscherven kleine restanten van de gebruiksvoorwerpen waar ze eens onderdeel van uitmaakten en vertellen geen mooi of duidelijk verhaal over de materiële cultuur van het verleden. Ook de fragmenten bouwmetaal leveren weinig kennis op; duidelijk is geworden dat het nieuwtijds metaal betreft. Constructie-elementen en muurresten zijn niet aangetroffen; die zullen tijdens de sloop van de voormalige bebouwing verdwenen zijn.

8. *Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?*

Het plangebied is gesitueerd in een gebied waar intacte strandwalrestanten in de ondergrond aanwezig kunnen zijn, maar waar verwacht wordt dat dit door het gebruik van het gebied ten behoeve van de bollenteelt grotendeels is verstoord. De deels afgegraven strandwallen hebben een middelhoge archeologische verwachting gekregen en de ingesloten strandvlakte een lage verwachting (Nijdam 2014). Aan de hand van het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat het vlak grotendeels is verstoord vanwege de sloop van de voormalige bebouwing, ook (of beter gezegd: juist) ter plaatse van de oude boerderij. De verwachting op archeologische restanten kan voor het gehele plangebied bijgesteld worden naar 'laag'.

Archeologische waarnemingen in de buurt van het plangebied hebben voornamelijk restanten uit de Nieuwe tijd opgeleverd. Ook is handgevormd aardewerk gevonden uit de Bronstijd - Vroege-IJzertijd, afkomstig uit een humeuze band onder een laag duinzand. Een dergelijke humeuze band is niet aangetroffen in de profielen en aanvullende boringen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn sporen en vondsten uit voornamelijk de Nieuwe tijd gevonden, wat overeenkomt met de aangetroffen waarden uit de omgeving.

Het vlak is aangelegd in de top van de strandwalafzettingen (de natuurlijke ondergrond) op een diepte van 30 - 40 cm -Mv. Deze diepte is ca. 30 cm hoger dan verwacht werd vanuit het booronderzoek uit 2014 (Nijdam). Volgens de verkennende boringen zou de bodem tot 70 - 80 cm -Mv zijn geroerd. Deze diepte correspondeert met de bodemkaart en de archeologische beleidskaart van de gemeente Noordwijkerhout, waarbij de boerderijlocatie op een deels afgegraven strandwal zou liggen. Het is echter mogelijk dat ter hoogte van de oude boerderij, die voorlopers kan hebben die teruggaan tot in de 17^e eeuw, de grond niet of nauwelijks is afgegraven.

9. *Wat is de waardering van de vindplaats volgens de KNA-waarderingssystematiek?*
Alle resultaten van het proefsleuvenonderzoek en vergelijking met het vooronderzoek meegenomen, is tot de conclusie gekomen dat het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats / archeologische restanten bevat. Een deel van een nieuwtijdse gebouwplattegrond is aangetroffen in het noordelijke deel van de werkput en een waterput / tonput in het zuidelijke deel. Gezien het archeologisch vlak in de werkput dat voor ca. 70 % verstoord is, de waterput niet met zekerheid aan andere sporen gerelateerd kan worden en de informatie die reeds bekend is over boerderij 'De Hut' (die teruggaat tot in de 17^e eeuw), leveren de aangetroffen archeologische restanten in het gebied nauwelijks kenniswinst op. De verwachting op het aantreffen van archeologische waarden in het plangebied kan aan de hand van het proefsleuvenonderzoek worden bijgesteld naar 'laag'. Het meest kansrijke deel binnen het plangebied, namelijk ter hoogte van de oude boerderij vanaf de 17^e eeuw, is onderzocht, maar het vlak is te veel verstoord om tot een duidelijke reconstructie van het verleden te kunnen komen.
10. *Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentencyclus (vrijgeven/behoud in situ/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?*
Ja, wij adviseren om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling. Zie aanvullend het antwoord op vraag 9.
11. *Bij afwezigheid van een vindplaats, hoe valt dat te verklaren (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?*
Het vlak is in hoge mate verstoord vanwege de grondige sloop van de voormalige bebouwing.

8. Conclusie, waardestelling en selectieadvies

Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn 33 sporen in werkput 1 aangetroffen. In het noordelijk deel van de werkput zijn vooral paalkuilen en kuilen gevonden. In een aantal paalkuilen is een gedeelte van een gebouwplattegrond herkend. Aan de hand van vondstmateriaal en informatie uit het vooronderzoek kunnen de paalkuilen niet nader gedateerd worden dan de Nieuwe tijd. In het zuidelijk deel van de werkput is een waterput gevonden, die aan de top bestaat uit een bakstenen ring. Daaronder is een tonput aangetroffen, bestaande uit eikenhouten duigen en hoepels. De vullingen van de tonput bevatte voornamelijk nieuwetijdse vondsten. Alhoewel de waterput / tonput nog intact was, levert het spoor weinig kenniswinst op. Rondom het spoor is het vlak in hoge mate verstoord; de put kan niet aan andere sporen gerelateerd worden en is daarmee geïsoleerd. Gecombineerd met archeologische waarden in de omgeving en historisch onderzoek van Bert Hogervoorst (2014, niet gepubliceerd) is duidelijk geworden dat in het plangebied een boerderij heeft gestaan die bekend staat als 'De Hut', waarvan de oorsprong teruggaat tot in de 17^e eeuw. De boerderij werd vermoedelijk tussen 1650 en 1670 gebouwd en brandde vòòr 1732 af. Daarna is de boerderij herbouwd. Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt echter dat de boerderij grondig is gesloopt, waarbij alle muren zijn verwijderd. Wat resteert zijn uitbraaksporen en kuilen met daarin puin en weinig restanten van gebruiksvoorwerpen. De oorspronkelijke boerderijplattegrond kon niet voldoende worden afgeleid, waarmee de archeologische samenhang van het complex vrijwel volledig verloren is gegaan. Mogelijk representeren de aangetroffen paalkuilen in het noordelijke deel van de werkput de restanten van boerderij 'De Hut', maar het kan ook een latere bebouwingsfase betreffen.

Het vondstmateriaal betreft voornamelijk restanten van gebruiksvoorwerpen en bouwmaterialen die gedateerd konden worden tussen de 13^e en 19^e eeuw. De 67 vondsten zijn onderverdeeld in keramiek (roodbakkerend aardewerk, witbakkerend aardewerk, steengoed, grijs gedraaid aardewerk, faience en industrieel wit), bouwmaterialen (fragmenten van baksteen, tegel, plavuiz, leisteen, bakelietachtig materiaal, dakpan, daktegel, brok met grind erin), hout, metaal, steen, dierlijk botmateriaal, schelp, een baksteenmonster en een algemeen grondmonster. Het grootste deel van de vondsten is gevonden in de geroerde bouwvoor (spoor 1000), waarmee de vondsten hun originele context hebben verloren. De aangetroffen materiële cultuur in relatie tot de gevonden sporen beperkt. Ook is geen sprake van een cultuurlaag met vondstmateriaal daarin.

Het plangebied is gesitueerd in een gebied waar intacte strandwalrestanten in de ondergrond aanwezig kunnen zijn, maar dat deze vanwege de bollenteelt grotendeels is verstoord. De deels afgegraven strandwallen hebben een middelhoge archeologische verwachting gekregen en de ingesloten strandvlakte een lage verwachting in het vooronderzoek (Nijdam 2014). Het vlak is tijdens het proefsleuvenonderzoek aangelegd in de top van de strandwalafzettingen (de natuurlijke ondergrond) op een diepte van 30 - 40 cm -Mv. Deze diepte is ca. 30 cm hoger dan werd verwacht vanuit het booronderzoek (Nijdam2014). Volgens de verkennende boringen zou de bodem tot 70 - 80 cm -Mv zijn geroerd. Deze diepte correspondeert met de bodemkaart en de archeologische beleidskaart van de gemeente Noordwijkerhout, waarbij de boerderijlocatie op een deels afgegraven strandwal zou liggen. Het is echter mogelijk dat ter hoogte van de oude boerderij, die voorlopers kan hebben die teruggaan tot in de 17^e eeuw, de grond niet of nauwelijks is afgegraven. Aan de hand van het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat het vlak grotendeels is verstoord vanwege de sloop van de voormalige bebouwing, ook (of beter gezegd: juist) ter plaatse van de oude boerderij.

Archeologische waarnemingen in de buurt van het plangebied hebben voornamelijk restanten uit de Nieuwe tijd opgeleverd. Ook is handgevormd aardewerk gevonden uit de Bronstijd - Vroege-IJzertijd, afkomstig uit een humeuze band onder een laag duinzand. Een dergelijke humeuze band is niet aangetroffen in de profielen en aanvullende boringen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn sporen en vondsten uit voornamelijk de Nieuwe tijd gevonden, wat overeenkomt met de aangetroffen waarden uit de omgeving.

Alle resultaten van het proefsleuvenonderzoek en vergelijking met het vooronderzoek meegenomen, is tot de conclusie gekomen dat het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats / archeologische restanten bevat. Een deel van een nieuwtijdse bouwplattegrond is aangetroffen in het noordelijke deel van de werkput en een waterput / tonput in het zuidelijke deel. Gezien het vlak in de werkput dat voor ca. 70 % verstoord is, de waterput een geïsoleerd spoor is en de informatie die reeds bekend is over boerderij 'De Hut' (die teruggaat tot in de 17^e eeuw), leveren de aangetroffen archeologische restanten in het gebied nauwelijks kenniswinst op. De verwachting op het aantreffen van archeologische waarden in het plangebied kan aan de hand van het proefsleuvenonderzoek worden bijgesteld naar 'laag'. Het meest kansrijke deel binnen het plangebied, namelijk ter hoogte van de oude boerderij vanaf de 17^e eeuw en daarna, is onderzocht, maar het vlak is te veel verstoord om tot een duidelijke reconstructie van het verleden te komen.

Waardestelling

Aan de hand van de gegevens uit het proefsleuvenonderzoek wordt een waardestelling (waardering van vindplaatsen) vervaardigd, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1; VS06 Waarderen). Hierin wordt bekeken welke waardestellende elementen op de vindplaats(-en) aanwezig zijn en wat de kwaliteit daarvan is. Vervolgens wordt dit afgezet tegen wat reeds bekend is over vergelijkbare sites in de regio en in de betreffende periode.

De waardestelling gebeurt op drie niveaus: beleving, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit (tabel 2). Het eerste niveau (beleving, met als criteria schoonheid en herinneringswaarde) is niet van toepassing, omdat de vindplaats niet bovengronds zichtbaar is. Alleen het tweede en derde niveau zijn op dit onderzoek van toepassing (fysieke en inhoudelijke kwaliteit).

De fysieke kwaliteit is gebaseerd op de *gaafheid* en *conservering* van de aangetroffen archeologische sporen. Bij gaafheid wordt gekeken naar de volgende parameters: aanwezigheid en gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling en tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving. Voor conservering wordt gekeken naar de conservering van artefacten en organisch materiaal. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit. In totaal kunnen voor de fysieke kwaliteit zes punten behaald worden.

Op het selectie criterium fysieke kwaliteit scoort het plangebied laag. De fysieke kwaliteit van de sporen is matig; het betreft bij de paalkuilen voornamelijk de onderkanten van de sporen. Ze tekenen zich duidelijk af tegen de ondergrond, maar leveren weinig kenniswinst op, ook in combinatie met het weinige (vooral nieuwtijdse) vondstmateriaal dat is aangetroffen in de paalkuilen. De waterput / tonput (spoor 33) is nog wel grotendeels intact en is van goede, fysieke kwaliteit. De put staat echter op zichzelf, omdat het niet gerelateerd kan worden aan andere sporen, voornamelijk omdat het vlak grotendeels is verstoord. Het vondstmateriaal is ook van matige, fysieke kwaliteit. Het betreft in het geval van de keramiekscherven kleine restanten van de gebruiksvoorwerpen waar ze eens onderdeel van uitmaakten en vertellen geen mooi of duidelijk verhaal over de materiële cultuur van het verleden.

Ook de fragmenten bouw materiaal leveren weinig kennis op; duidelijk is geworden dat het nieuwtijds materiaal betreft. De waardering van de fysieke kwaliteit is in totaal twee van de zes mogelijke punten (zie tabel 2).

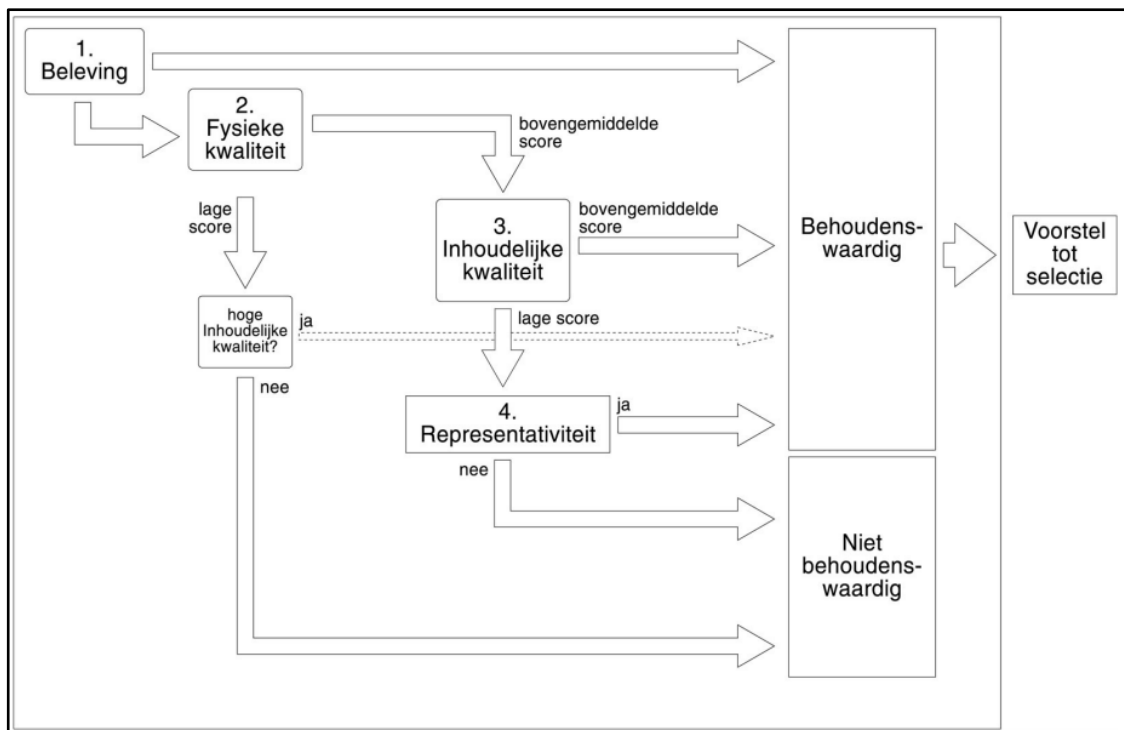
De aangetroffen resten worden vervolgens getoetst op inhoudelijke kwaliteit, waarbij vindplaatsen worden gewaardeerd op wetenschappelijk belang. Het gaat hierbij om de criteria zeldzaamheid, de informatiewaarde, ensemblewaarde (of contextwaarde) en representativiteit. De parameters bij *zeldzaamheid* zijn: het aantal vergelijkbare vindplaatsen (complextypen) van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode, binnen dezelfde archeoregio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart (indien mogelijk / vereist). Voor *informatiewaarde* gelden de parameters: opgraving / onderzoek van vergelijkbare vindplaatsen binnen dezelfde archeoregio (minder / meer dan 5 jaar geleden; volledig / partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio en archeologische periode; passend binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of anderen. De parameters bij *ensemblewaarde* zijn: synchrone context (voorkomen van vindplaatsen uit dezelfde periode binnen de microregio); diachrone context (voorkomen van vindplaatsen uit opeenvolgende perioden binnen de microregio); landschappelijke context (fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap); aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving. Tot slot zijn de parameters van *representativiteit*: kenmerkendheid voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare vindplaatsen van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart. Ook bij de inhoudelijke kwaliteit geldt per categorie: drie punten voor een hoge, twee punten voor een middelhoge en één punt voor een lage beoordeling. Bij een beoordeling van in totaal zeven of meer punten voor de categorieën 'zeldzaamheid', 'informatiewaarde' en 'ensemblewaarde' kan een vindplaats als behoudenwaardig worden aangemerkt. Voor wat betreft de inhoudelijke kwaliteit wordt een score behaald van acht van de negen punten.

Hieronder wordt beknopt in gegaan op de criteria van de inhoudelijke kwaliteit, omdat onderstaande informatie grotendeels reeds in het rapport is vermeld, verspreid over de verschillende hoofdstukken. *Zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde* - in de omgeving van het plangebied zijn diverse archeologische waarden aanwezig, voornamelijk uit de Nieuwe tijd (zie Nijdam 2014). Onderhavig proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat ook in het plangebied sporen uit de Nieuwe tijd aanwezig zijn die mogelijk teruggaan tot in de 17^e eeuw, op basis van het historisch onderzoek van Bert Hogervorst (2014, niet gepubliceerd). De aangetroffen sporen tijdens onderhavig proefsleuvenonderzoek zijn niet zeldzaam in voorkomen en leveren geen / nauwelijks kenniswinst op, zowel op micro- als op macroniveau. De informatiewaarde en ensemblewaarde scores om dezelfde redenen ook laag. Voor *representativiteit* geldt 'nee'. Voor informatiewaarde is een score behaald van drie van de mogelijke negen punten.

Op basis van bovenstaande waardering kan geconcludeerd worden dat in het plangebied geen sprake is van behoudenswaardige archeologische restanten en dat het plangebied vrijgegeven kan worden voor verdere ontwikkeling.

Tabel 2. Waardestelling.

Waarden	Criteria	Score - hoog	Score - middelhoog	Score - laag
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1
	Conservering			1
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde			1
	Representativiteit	Nee		

Figuur 23. Waarderingscriteria (bron: sikb.nl).

Selectieadvies voor het gehele plangebied

Het selectieadvies betreft het vervolgtraject, bestaande uit (1) het vrijgeven van het plangebied; (2) het behoud (fysiek beschermen); of (3) opgraven. Het selectieadvies wordt voorgelegd aan de bevoegde overheid, die uiteindelijk een selectiebesluit moet nemen.

Op basis van tabel 2 en de resultaten van het proefsleuvenonderzoek is geen sprake van behoudenswaardige archeologische restanten in het plangebied. Wij adviseren dan ook om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling. Tot slot wordt vermeld dat de initiatiefnemer bij het aantreffen van archeologische waarden in het plangebied de bevoegde overheid moet inlichten volgens de Erfgoedwet. Een proefsleuvenonderzoek is immers een steekproef.

9. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.sikb.nl
- www.topotijdreis.nl

Literatuur

- Hogervorst, B., 19 juli 2014. Interne notitie over de woning bij 'De Hut'. Niet gepubliceerd.
- Kerkhoven, A.A., R. Feenstra 2017. Transect-PvE. *Noordwijkerhout, Zeestraat 50. Gemeente Noordwijkerhout (ZH). Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P)*, Transect b.v., Nieuwegein.
- Kerkhoven, A.A. 2017. *Zeestraat 50, Noordwijkerhout. Een archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P)*, Transect-Evaluatierapport, Transect b.v., Utrecht.
- Nijdam, L.C., 2014. *Een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek. Noordwijkerhout, Zeestraat 50 (Gemeente Noordwijkerhout)*, Lippenhuizen (ArGeoBoor-rapport 1302).

Figuren en tabellen

- Figuur 1. Topografische kaart met de locatie van het plangebied.
- Figuur 2. Uitsnede uit de kaart van Dou, 1647. Het plangebied bevindt zich binnen de rode cirkel. Bron: Nijdam 2014.
- Figuur 3. Uitsnede uit de Kadastrale Minuut (1811 - 1832) met het plangebied binnen de stippellijnen. Bron: Nijdam 2014.
- Figuur 4. Resultaten uit het booronderzoek (Nijdam 2014).
- Figuur 5. Boorlocaties van het booronderzoek (Uit: Nijdam 2014).
- Figuur 6. Impressie van het plangebied.
- Figuur 7. Werkput 1 wordt inmeten met de dGPS.
- Figuur 8. Profiel 3, zuidoostwand in werkput 1. Onder de bouwvoor (spoor 1000) is spoor 3000 aanwezig (de natuurlijke ondergrond bestaande uit strandwalafzettingen).
- Figuur 9. Profiel 2 zuidoostwand van werkput 1. Onder de bouwvoor (spoor 1000) is een uitspraakspoor aanwezig (spoor 19).
- Figuur 10. Paalkuilen aan de noordelijke kopse kant van de werkput.
- Figuur 11. Deel van werkput 1 met de gebouwplattegrond in de voorgrond.
- Figuur 12. Dwarsdoorsnede van paalkuil spoor 4 met in de achtergrond spoor 5 en 6 (paalkuilen).
- Figuur 13. Gebouwplattegrond(-en) in werkput 1.
- Figuur 14. Spoor 29 t/m 32 in het vlak (de dunne, parallel aan elkaar gelegen banen).
- Figuur 15. De waterput in het vlak van werkput 1. Rondom de bakstenen is de insteek van het spoor te zien.
- Figuur 16. Detailfoto van de waterput (spoor 33) van bovenaf.
- Figuur 17. De bakstenen ring bestaat uit drie lagen baksteen.
- Figuur 18. Houten tonput (spoor 33).
- Figuur 19. Dwarsdoorsnede door de tonput (spoor 33).
- Figuur 20. De omwikkelde 'hoepels' aan de binnenkant van de tonput. De functie hiervan is niet duidelijk.
- Figuur 21. Tonput van Bergen-Voert 10, spoor 3.67 (Hogendijk 2015; bron: BIA Consult).

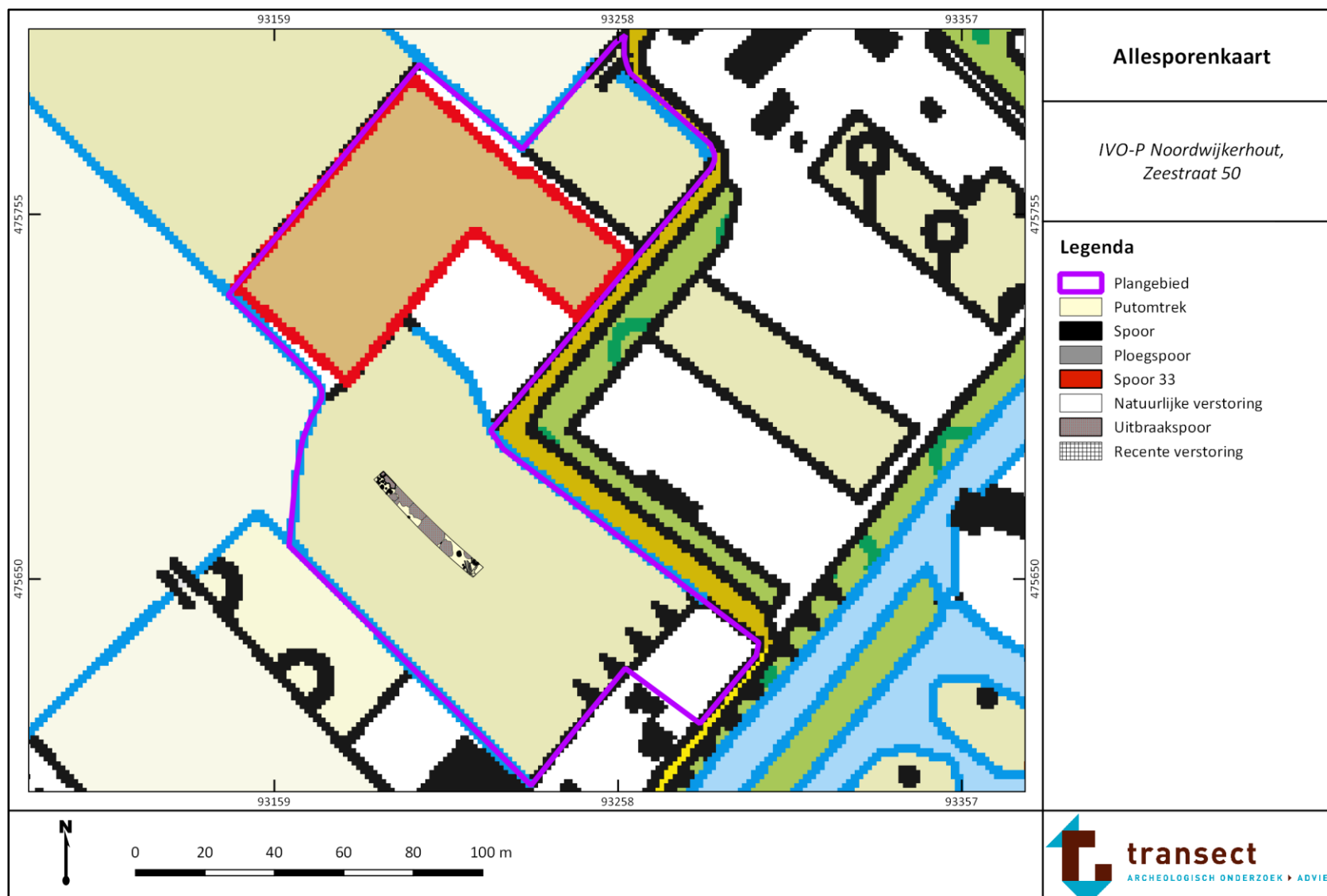
- Figuur 22. Vondstmateriaal uit de vullingen 3-9 van spoor 33 (waterput / tonput).
- Figuur 23. Waarderingscriteria (bron: sikb.nl).
- Tabel 1. Overzicht vondsten per materiaalcategorie.
- Tabel 2. Waardestelling.

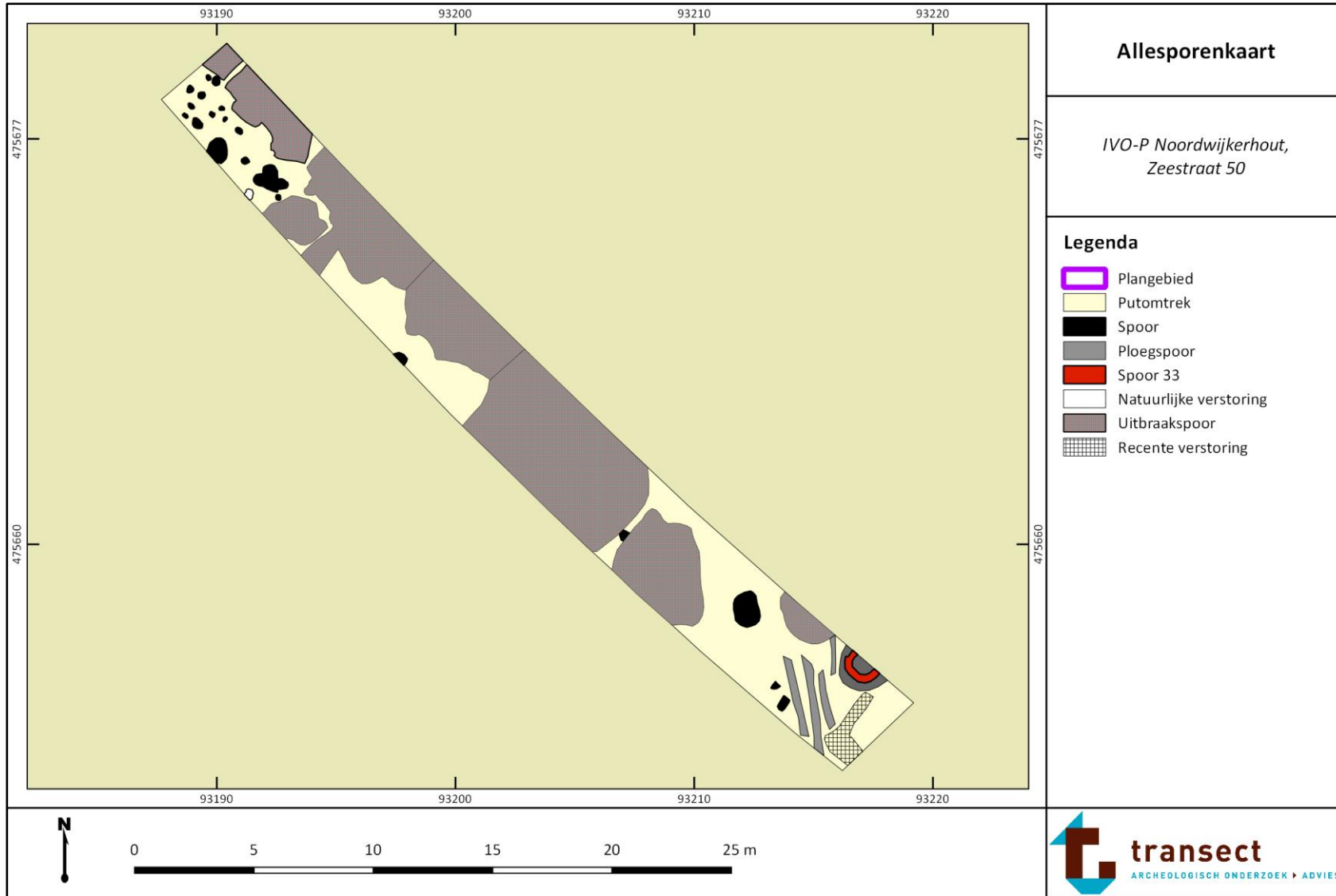
Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland

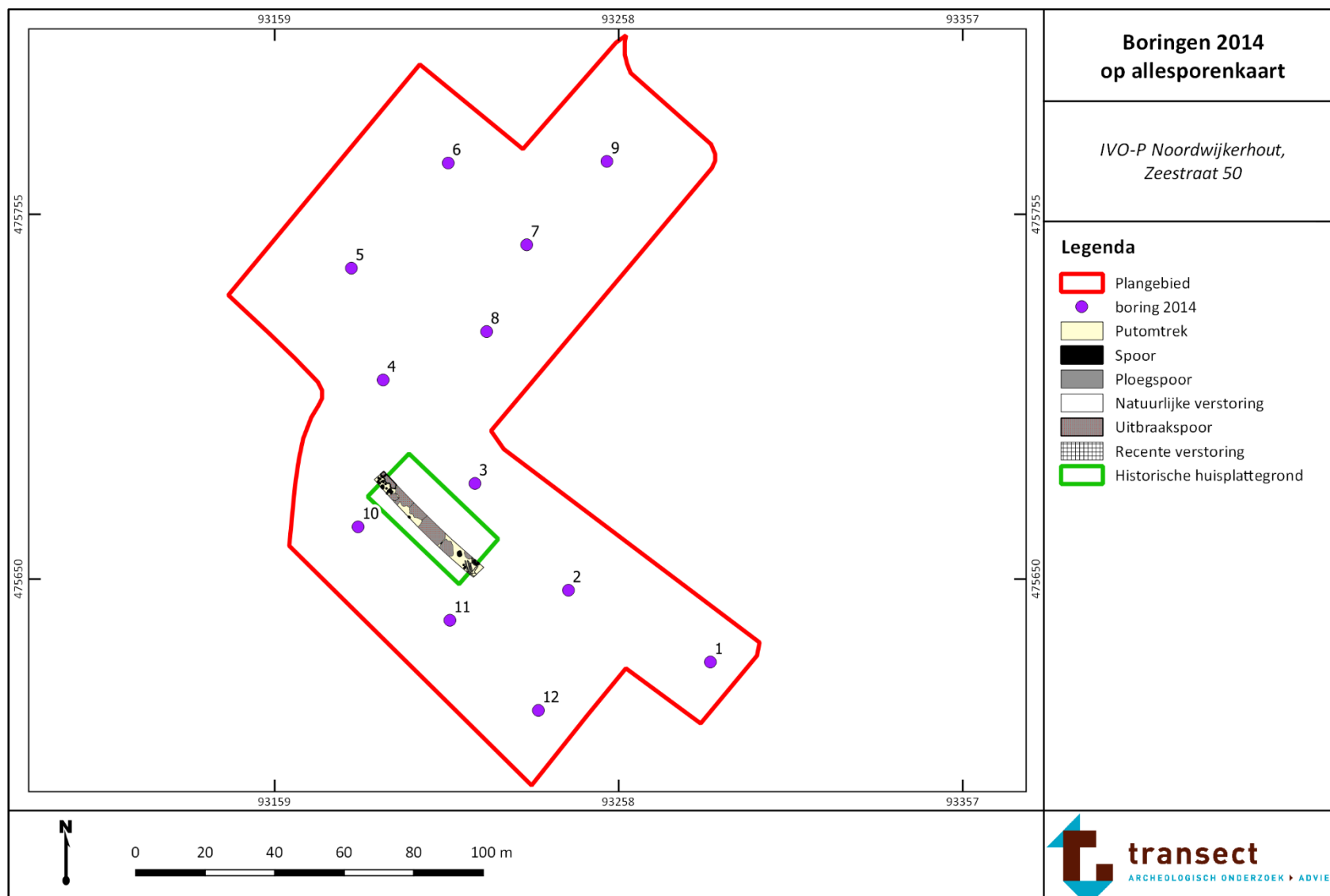
Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late-Nieuwe tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

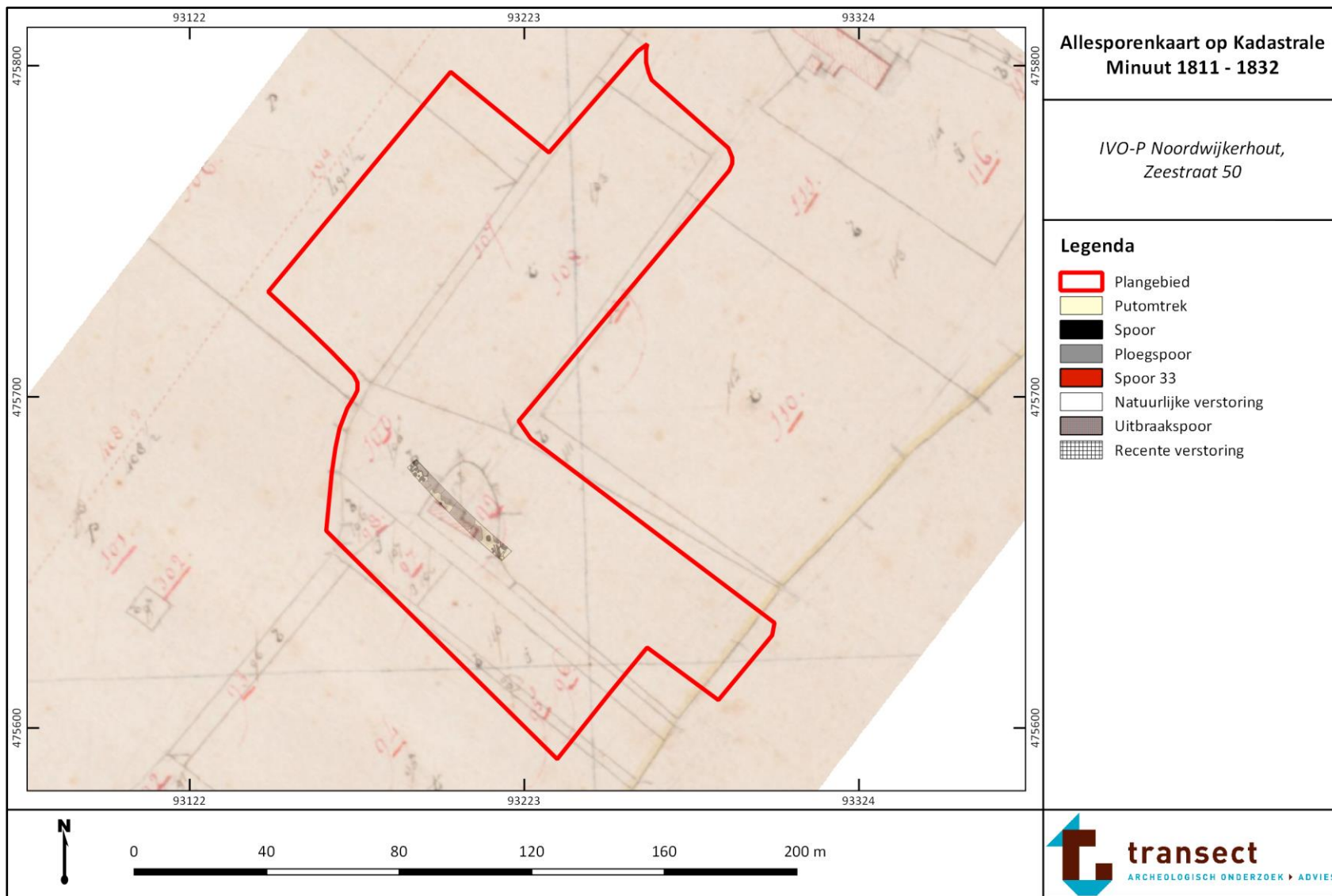

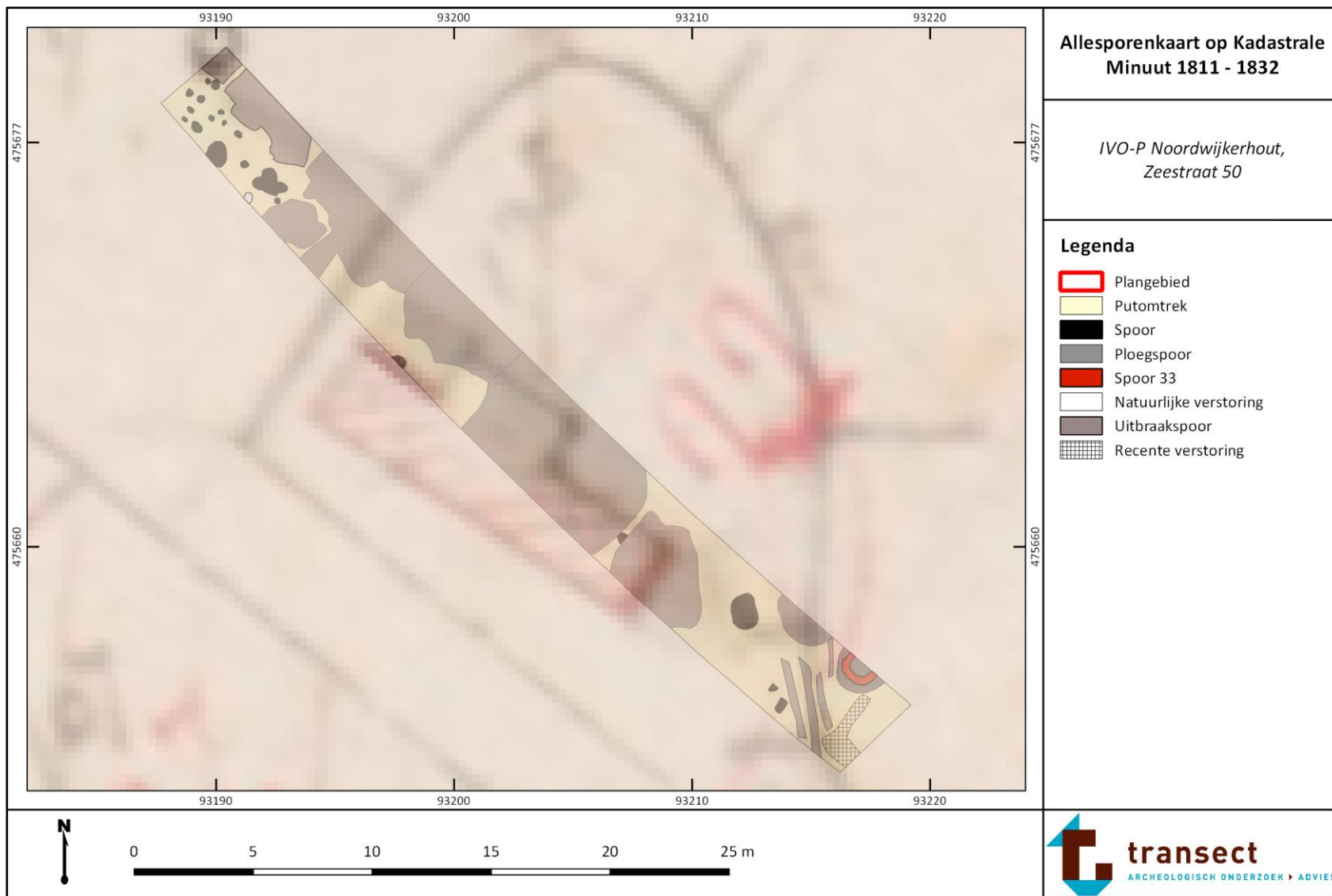
Bijlage 2. Allesporenkaart

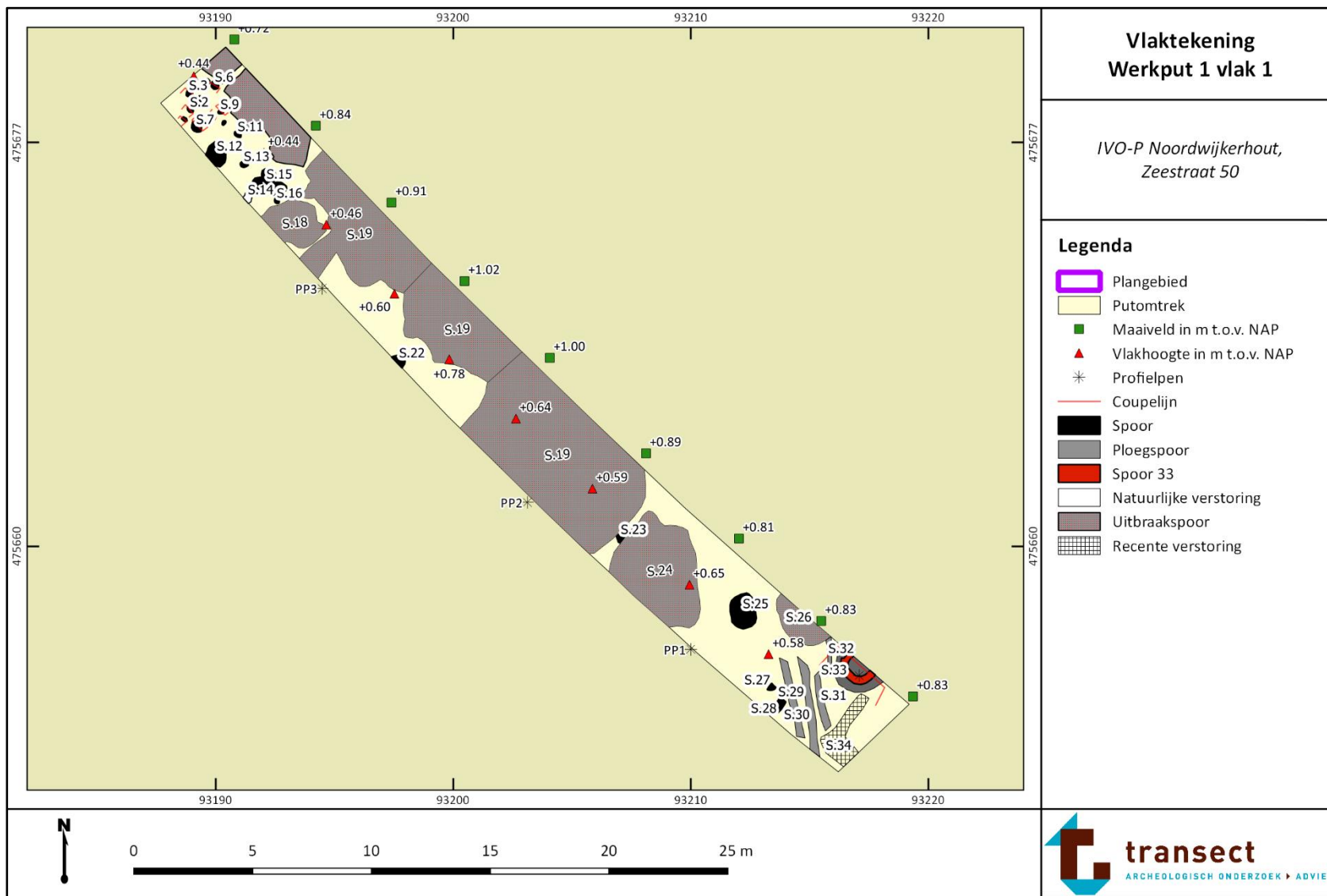

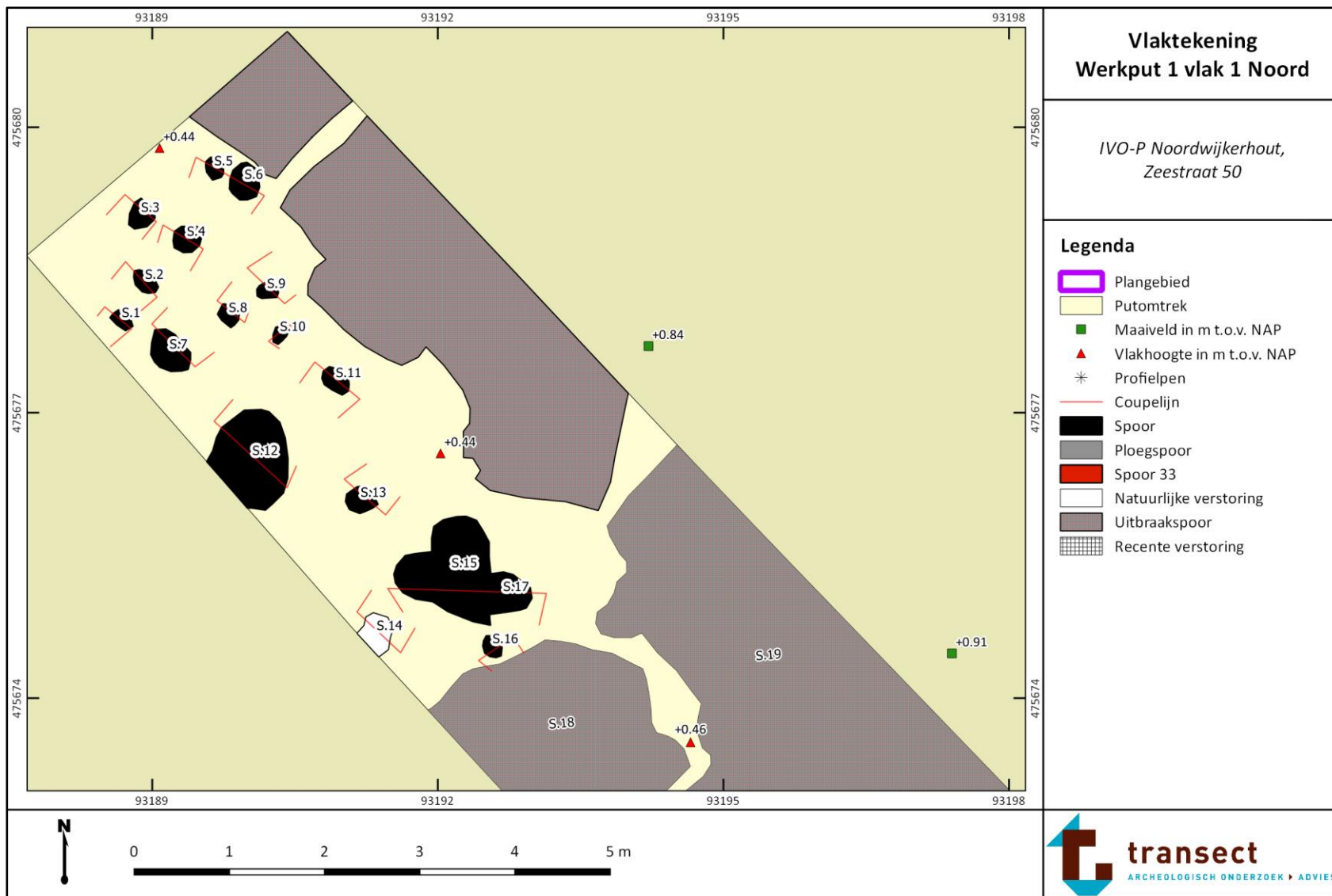

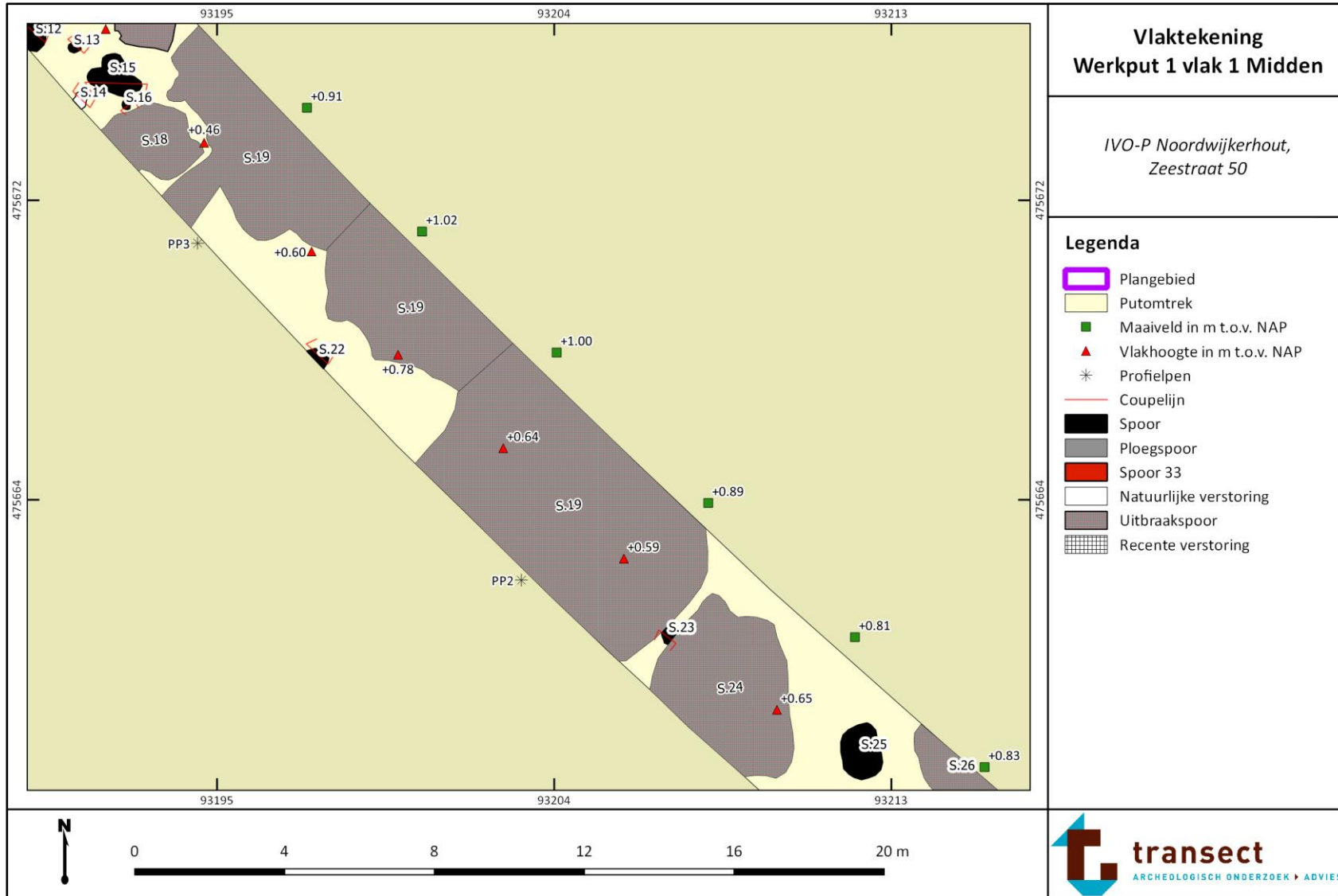

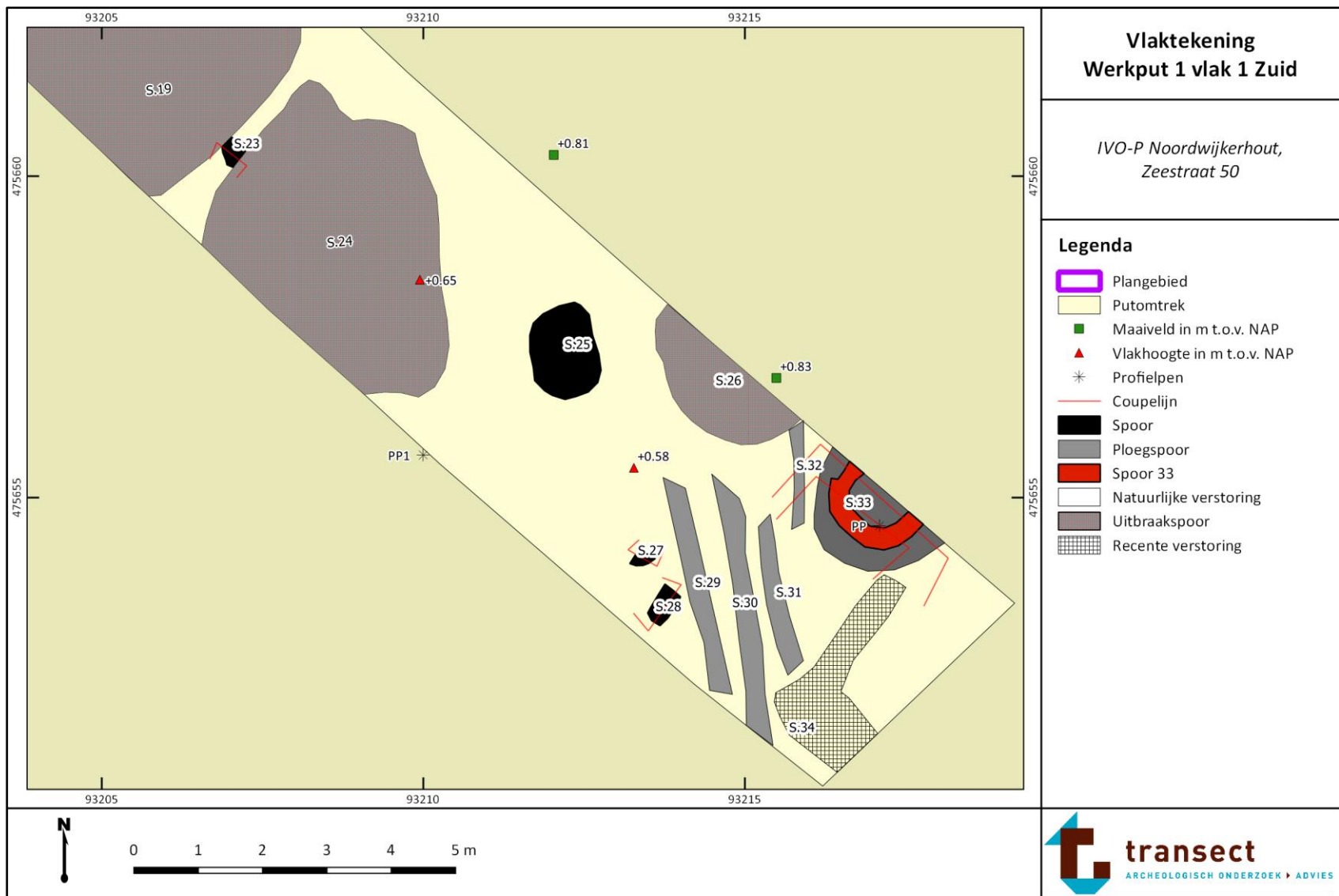
Bijlage 3. Vlaktekeningen

Bijlage 4. Sporen- en lagenlijst

snr	wp	vlak	vulling	kleur	textuur	humeus	inluitsels	diepte in cm	interpretatie	opmerking
1	1	1	1	br	Zs1	h1		8	paalkuil	
2	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	12	paalkuil	
3	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	7	paalkuil	
4	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	12	paalkuil	
5	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	6	paalkuil	
6	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	9	paalkuil	
7	1	1	1	dbrgr	Zs1	h2	bs1, bot1	21	paalkuil	
8	1	1	1	br	Zs1	h1		10	paalkuil	
9	1	1	1	br	Zs1	h1		18	paalkuil	
10	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	13	paalkuil	
11	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	42	paalkuil	
12	1	1	1	brgr	Zs1	h2	wortel2	25	kuil	
13	1	1	1	dbrgr	Zs1	h2	bs1	17	paalkuil	recent
14	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	40	paalkuil	
15	1	1	1	br	Zs1	h1		22	kuil	hartvormig
16	1	1	1	br	Zs1	h1	wortel1	8	paalkuil	
17	1	1	1	br	Zs1	h1		5	-	onderdeel van S.15
18	1	1	1	brwi	Zs1	h1	bs1		uitbraakspoor	veel baksteen
19	1	1	1	brgr	Zs1	h2	bs1, wortel2	45	uitbraakspoor	spoordiepte bepaald met boring 7 cm Edelman
20	1	1	1	dbrgr	Zs1	h2	w1	5	uitbraakspoor	spoordiepte bepaald met boring 7 cm Edelman
21	1	1	1	dbrgr	Zs1	h2	bs1, wortel2	15	uitbraakspoor	spoordiepte bepaald met boring 7 cm Edelman
22	1	1	1	br	Zs1	h1		12	paalkuil	
23	1	1	1	dbrgr	Zs1	h2		12	paalkuil	
24	1	1	1	gr	Zs1	h1	bs1	50	uitbraakspoor	spoordiepte bepaald met boring 7 cm Edelman

snr	wp	vlak	vulling	kleur	textuur	humeus	inluitsels	diepte in cm	interpretatie	opmerking
25	1	1	1	brgr	Zs1	h1	grind1, bs1	10	uitbraakspoor	spoordiepte bepaald met boring 7 cm Edelman
26	1	1	1	brgr	Zs1	h2	bs1		kuil	
27	1	1	1	dbrgr	Zs1	h2	bs1	10	paalkuil	
28	1	1	1	brgr	Zs1	h2		46	kuil	
29	1	1	1	grbr	Zs1	h1			ploegspoor	
30	1	1	1	brgr	Zs1	h1			ploegspoor	
31	1	1	1	brgr	Zs1	h1			ploegspoor	
32	1	1	1	brgr	Zs1	h1			ploegspoor	
33	1	1	0	or	BS			97	waterput	bakstenen ring in vlak, top van de waterput
33	1	1	1	grbr	Zs1	h2	bs1			insteek waterput
33	1	1	2	br	HT					hoepels en duigen
33	1	1	3	grwit	Zs1					vulling
33	1	1	4	brgr	Zs1		puin3			vulling
33	1	1	5	zwbr	Zs1		puin3			vulling
33	1	1	6	zwbr	Zs1		puin1			vulling
33	1	1	7	gr	Zs1					vulling
33	1	1	8	lgr	Zs1					vulling
33	1	1	9	lgrwit	Zs1					vulling
1000	1	1	1	grbr	Zs1	h1	bsbrok1, puin1		bouwvoor	
3000	1	1	1	lgr	Zs1				natuurlijke ondergrond	strandzand

Bijlage 5. Vondstenlijst

vnr	wp	vlak	vak	snr	vulling	verzamelwijze	aantal	categorie	opmerking
1	1	1	1	1000	1	AANLEG	4	MIX	- 1x fragment dierlijk botmateriaal, indet. - 1x fragment industrieel wit aardewerk; 18e - 20e eeuw. - 2x wandfragment roodbakend aardewerk, inwendig geglazuurd (1x aan buitenzijde aangeroet); 13e - 19e eeuw.
2	1	1	2	1000	1	AANLEG	11	MIX	- 2x schelpfragment van zelfde schelp. - 5x fragment tegel met cementrestanten, 20e eeuws. - 1x fragmentje verbrand dierlijk bot (ca. 2 cm), indet. - 2x fragment bakeliet-achtig materiaal, 20e eeuws. - 1x fragmentje faience bordje/schotel, versierd met kobaltblauwe verf; 15e - 18e eeuw.
3	1	1	3	1000	1	AANLEG	3	MIX	- 1x bordfragment faience; versierd met kobaltblauwe verf, maar sterk verweerd, nauwelijks inwendig glazuur bewaard gebleven; 15e - 18e eeuw. - 1x wandfragment roodbakend aardewerk, inwendig geglazuurd, uitwendig spaarzaam geglazuurd en aangeroet, vermoedelijk deel van grape; 13e - 19e eeuw. - 1x bodemfragment roodbakend aardewerk met pootje, inwendig geglazuurd, uitwendig spaarzaam geglazuurd en aangeroet, vermoedelijk deel van grape; 13e - 19e eeuw.
4	1	1	4	1000	1	AANLEG	1	KER	-1x wand/bodemfragment witbakkend keramiek, 'klinkend' hard gebakken, in- en uitwendig geglazuurd; 20e eeuw, bloempot.
5	1	1	8	1000	1	AANLEG	2	MIX	- 2x grijsbakkend gedraaid aardewerk; inwendig geglazuurd, maar sterk verweerd; 13e - 15e eeuw.
6	1			7	1	COUPE	3	KER	- 1x fragmentje dierlijk botmateriaal, <i>thoracale vertebra</i> van vermoedelijk rund. - 2x fragment roodbakend aardewerk; zeer sterk verweerd; over glazuur niets te zeggen; 13e - 19e eeuw.
7	1			9	1	COUPE	2	KER	- 2x brokje baksteen; Nieuwe tijd.
8	1	1		28	1	COUPE	2	MIX	- 1x fragment oranje dakpan; Nieuwe tijd. - 1x geklonterd brok met grind erin; 20e eeuw.
9	1	1		22	1	COUPE	1	KBW	- 1x brokje baksteen; Nieuwe tijd.
10	1	1		15	1	AFWERK	2	MIX	- 2x brokje baksteen; Nieuwe tijd.

vnr	wp	vlak	vak	snr	vulling	verzamelwijze	aantal	categorie	opmerking
11	1	1		12	1	AFWERK	2	MIX	- 1x brokje baksteen; Nieuwe tijd. - 1x wandfragment roodbakend aardewerk, zeer sterk verweerd, nauwelijks glazuur bewaard gebleven; in- en uitwendig geglazuurd (geweest); 15e - 19e eeuw.
12	1	1		7	1	AFWERK	2	MIX	- 1x fragment dierlijk bot, bevat tweemaal een snijspoor; <i>ulna</i> van vermoedelijk rund. - 1x wandfragment roodbakend aardewerk, inwendig geglazuurd, versierd met witte en groene verf; 15e - 19e eeuw.
13	1	1		33	1	AANLEG	3	MIX	Vulling 1 = insteek waterput. - 2x wandfragmentje roodbakend aardewerk; inwendig geglazuurd; 13e - 19e eeuw. - 1x wandfragmentje / korrel faience; 15e - 18e eeuw.
14	1	1		33	0	AANLEG	5	KBW	Vulling 0: bakstenen ring van waterput. - 4x baksteenbrok (3x: ?x?x?; 1x: ?x12x4 cm). - 1x complete baksteen, lichtrozerood, matig hard gebakken; 29x14x9 cm. Gezien de overige bakstenen met diverse formaten en afmetingen is geconcludeerd dat de bakstenen ring is opgebouwd met hergebruikte bakstenen.
15	1	1		33	3 t/m 9	AANLEG	18	MIX	Binnenin waterput (7 lagen). - 1x fragment daktegel, oranje, hard gebakken, ?x?x1,5 cm. - 1x fragment leisteel, mogelijk gebruikt als dakbedekking; 13,5 x 4 cm; geen inkrassingen, gaatje, oid. - 4x brokje tefriet maalsteen. - 3x brokje baksteen; Nieuwe tijd. - 1x fragment oranje gebakken plavuis, geglazuurd; ?x?x2 cm. - 2x wandfragment roodbakend aardewerk, spaarzaam geglazuurd, 13e - 19e eeuw. - 1x bodemfragment Siegburg-kannetje, steengoed, geknepen standring; 13e - 15e eeuw. - 2x sterk gecorrodeerde spijkers. - 1x baksteenbrok rozegel appelbloesem, matig hard gebakken; ?x?x5 cm; Nieuwe tijd. - 1x fragment baksteen met hoefijzer eraan vastgeroest; baksteen: donkeroranje, hard gebakken, ?x9x4,5 cm. - 1x fragment van hoefijzer dat past aan het direct hierboven genoemde hoefijzer.
16	1	1		33	3 t/m 9	AFWERK	1	OPHT	- 1x mesheft, onversierd.
17	1	1		33	2	AFWERK	1	OPHT	- 1x eikenhouten duig; zie bijlage 6.
18	1	1		33	2	AFWERK	2	OPHT	- 2x eikenhouten duig; zie bijlage 6.
19	1	1		33	2	AFWERK	1	OPHT	- 1x eikenhouten duig; zie bijlage 6.
20	1	1		33	9	TROF	1	MA	- 1x zakje grondmonster uit onderste vulling in waterput

Bijlage 6. Determinatie hout

vnr	sub	put	spoor	aard	soort	artefact	deel boom	schors	Lengte	Breedte	Dikte	Diameter	puntvorm	PV_extra	puntlengte	PL_recon	bramen	afgescheurd	vraat	verkoold	conser	NJR extra	Spint	Dendro	jr-analyse?	Seizoen	Tekenen	Foto	det mee	
17	1	1	33	waterput	<i>Quercus sp.</i>	duig	stam	N	93,0	11,0	1,3	-	-	-	-	-	N	N	N	N	G	-	N	N	N	N	N	N	N	J
18	1	1	33	waterput	<i>Quercus sp.</i>	duig	stam	N	90,0	11,0	1,4	-	-	-	-	-	N	N	N	N	G	-	N	N	N	N	N	N	N	J
18	2	1	33	waterput	<i>Quercus sp.</i>	duig	stam	N	90,0	11,0	1,3	-	-	-	-	-	N	N	N	N	G	-	N	N	N	N	N	N	N	J
19	1	1	33	waterput	<i>Quercus sp.</i>	duig	stam	N	86,0	14,5	1,3	-	-	-	-	-	N	N	N	N	G	-	N	N	N	N	N	N	N	J

G = Goed

N = Nee

J = Ja

Het is onbekend of dit rapport is getoetst en/of is goedgekeurd door de bevoegde overheid.